

අභි ධම්ම - හැඳින්වීම

<https://puredhamma.net/abhidhamma/>

1. “අභි” යනු “උසස්” හෝ “ගැඹුරු” යන අර්ථ දේ. එහෙයින් අභි ධම්ම යනු බුදු දහමේ වඩාත් ගැඹුරු මූල ධර්ම පහදා දීමක් සේ සැලකිය හැක. සූත්‍ර දේශනාවල දක්නට ඇති කරුණු හා සසඳා බැලීමේදී අවසන් ප්‍රතිඵලය එක සමානය. එහෙත් අභිධම්ම අවසාන වස්තු සතර වන චිත්ත, චේතසික ,රූප, නිබ්බාන තුලට මූලික ඒකක 82 න් ආරම්භව අනුපිළිවෙලින් පැවැත්ම පිළිබඳව මනා පැහැදිලි කිරීමක් කරයි. මෙය යෝධ ක්‍රියාවලියක් වූ නිසාම අවසන් කළ හැකි වූයේ වසර 500 ක කාලයක් ගත කර තෙවන සංගායනාවේදීය.

මෙම ලෝකය සකස් වී ඇති මූලික ඒකක 81 නම්:ශුද්ධ චිත්ත 1, චේතසික 52, රූප වර්ග 28.

චිත්ත සමග උදාවන්නාවූ චේතසික සංයෝජන අනුව ක්ලේෂ සහගත දූෂිත චිත්ත (හෝ විඤ්ඤාණ) 89 ක් හෝ 121 හට ගත හැක. මෙම සාකච්ඡාවෙහි මතුවට එය වඩාත් පැහැදිලි වේවි.

2. සූත්‍ර දේශනාවල බුදුන් වහන්සේ ධම්ම සංකල්ප පැහැදිලි කළේ ඒදිනෙදා භාවිතා කරන්නාවූ වචන අනුසාරයෙනි. අභිධම්ම ගැන කිසිවක් වත් නොදැන ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට නිවන් අවබෝධ කළ හැක.

එහෙත්,ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට බුද්ධ ධම්ම ගැන සද්ධාවක් හෝ විශ්වාසයක් නැත්නම්, අභිධම්ම හදාරා බුද්ධ ධම්ම ආගමක් නොව ස්වභාව ධර්මයේ පරම සිද්ධාන්ත පැහැදිලි කරන්නාවූ පරම උත්කෘෂ්ට ඒකාබද්ධ සිද්ධාන්තය වේ (Grand Unified Theory). එයට නවීන විද්‍යාවට වඩා දහස් ගුණයකින් වැඩි පැහැදිලි කිරීමේ හැකියාවක් ඇත. යමක් අවබෝධ කරගැනීමට කැමැති අයට අභිධම්ම හදවනට සැහසුම හා සතුටු ගෙන දේ.

කේක් එකක් සාදාගැනීම උදාහරනයක් සේ ගනිමු:

යමෙක් දැන ගත යුත්තේ අවශ්‍ය ද්‍රව්‍ය සහ ඒවා මිශ්‍ර කළ යුතු ආකාරය සහ එය පෝරණුවක පුළුස්සාගත යුතු අන්දමයි. සූත්‍ර දේශනා ගැන කළයුත්තේ ද එයයි.

එසේවුවද, අභිධම්ම ප්‍රවේශය වන්නේ අවශ්‍ය ද්‍රව්‍යය වල පරමානු මට්ටමේ සිට ආරම්භ කර එතැන් පටන් මෙම මූලික ද්‍රව්‍යය එකතු වී පිරි, තෙල්, බිත්තර, ආදිය සෑදෙන ආකාරය විස්තර කර, ඒවා එක් විශේෂිත ආකාරයකට මිශ්‍ර කළ යුත්තේ මන්ද එසේම ඒවා පොරණුවක විශේෂිත උෂ්ණත්වයකදී පුළුස්සා ගත යුත්තේ ඇයි දැයි පහදා දීම වැනිය.

ඇත්තවශයෙන්ම අභිධම්ම මගින් ඉෂ්ට සිද්ධි කළ හැකි දේ අතිශය විස්මය දනවන දෙයකි.

කෙසේවුවද, නිරස වට්ටෝරු පොතක් (මෑතකදී බොහෝ අය අභිධම්ම ගැන දරණ මතයක්) සේ සලකනවා වෙනුවට, යමෙක් මූලික සිද්ධාන්ත ගැන මනා අවබෝධයකින් ආරම්භ කළහොත් අභිධම්ම හැඳුරීම මනස්කාන්ත අත්දැකීමක් වේ. එයට අමතරව ධම්ම සංකල්ප ගැන ගැඹුරු අවබෝධයක්ද ලබා ගත හැක.

3. භූමි තල 31 ඇතුළුව මුලු පැවැත්මේ ස්වභාවය පිළිබඳ අවල පූර්ණ සවිස්තරයක් අභිධම්ම ලබා දෙයි. මෙම විස්තරයන් සමග ඕනෑම මට්ටමක පැහැදිලි නොකළ සංසිද්ධි කිසිවක් ඇත්තේ නැත. නැසිගිය තර්කශාස්ත්‍රඥ ආචාර්ය කර්ට් ගොඩෙල් (Dr” Kurt Godel) මෙම අධ්‍යයනයෙන් මහත් සේ සතුටට පත්වනවා නොඅනුමානය. “ගොඩෙල්ගේ අසම්පූර්ණතාවය පිළිබඳ සාධ්‍යය” කියවන්න.

ඒකාබද්ධ සිද්ධාන්තය ආධාරයෙන් නිෂ්ක්‍රීය පදාර්ථ වල හැසිරීම විස්තර කිරීමට විද්‍යාඥයින් දරන ප්‍රයත්නය දැකීමෙන් අභිධම්ම විෂය පථය යම් තාක් දුරට අගය කළ හැකිය. එවැනිනක් සකස් කිරීමට අයිනිස්ටයින් ගේ ජීවිතයේ පසු බාගයම යෙදවූවත් එය සාර්ථකවූයේ නැත. විද්‍යාඥයින් මෙතෙක් එය ආසන්නයටවත් පැමිණ නැත. එය සාර්ථක වුවත් ඉන් පහදා දිය හැක්කේ නිෂ්ක්‍රීය පදාර්ථ වල හැසිරීම පමණි, “මේ ලෝකයේ භූමි තල 31” කෙසේ වෙතත් සජීවී ප්‍රාණීන්ගේ හැසිරීම් ස්වභාවයවත් එයට පැහැදිලි කළ හැකි වන්නේ නැත.

4. බුදුන් වහන්සේ ගේ පරම **උත්කෘෂ්ට ඒකාබද්ධ සිද්ධාන්තය (Grand Unified Theory)** වන්නේ අභිධම්ම ය. එම සිද්ධාන්තය ගැන හැඳින්වීමක් “**Grand Unified Theory of Dhamma**” යටතේ ඔබ හමුවේ තැබුවෙමි.

මෙම අනිධිමිම කොටස යටතේ ඒ ගැන නව දුරටත් විස්තර කිරීමට උත්සාහ කරමි. අවබෝධ කළ හැකි සරළ ආකාරයකින් පහදා දීම මගේ ඒකායන අරමුණයි. මම උපාධි අපේක්ෂකයින්ට භෞතික විද්‍යාව උගන්වන විට කිසිවක් කට පාඩම් නොකර ඒවායේ අදහස අවබෝධ කළ යුතුයයි උපදෙස් දුන්නෙමි. බොහෝ ශිෂ්‍යයින් (වැඩිහිටියන් පවා) සංකල්ප විස්තර කිරීම කට පාඩම් කලත් එම සංකල්ප නැවත පිවින සංසිද්ධිවලට යොදාගන්නා ආකාරය නොදනි. විභාග වලදී සියලු සංකීර්ණ සමීකරණ මෙන්ම මතක තබා ගැනීමට අපහසු අන් සියලු දේ ප්‍රශ්න පත්‍රයේ දත්ත ලෙස ලබා දුන්නෙමි. තළ යුතුව නිබුනේ ඒවා යොදාගනිමින් ගැටළු විසඳීම පමණි.

අනිධිමිම පහදා දීමේ දී ද මාගේ අනිප්‍රාය එසේමය. නිදසුනක් වශයෙන් සියලු විත්ත වර්ග “වගු හා සාරාංශ ” යටතේ ලයිස්තු ගත කර ඇත්තෙමි. ඒවා කට පාඩම් කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් නැත. මූලික සිද්ධාන්ත වලින් ආරම්භ කර යම් ධර්ම සංකල්ප යක් අවබෝධ කර ගැනීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම මාගේ එකම අපේක්ෂාවයි, නිදසුනක් වශයෙන් අපායේ පුනර්භවයකට හේතු වන්නාවූ විත්ත මොනවාද එසේ වන්නේ ඇයි ? “සංඥා” බුද්ධ ධර්මය යෙහි වැදගත් සංකල්පයක් වේ. සංඥා යනු වස්තුවක් ගැන දැන ගැනීම හා එය හඳුනාගැනීම වශයෙන් විස්තර කළන එය ඊට වඩා බොහෝ සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියකි. අනිධිමිම කොටසේ මගේ පළමු අරමුණක් වන්නේ “සංඥා” හා මොළයේ වැදගත් ක්‍රියාවලිය විස්තර කිරීමයි.

ඒ සඳහා අප මොළය හා මනස (ඒවා එකිනෙකට වෙනස්ය) අතර ඇති සම්බන්ධය පළමුව අවබෝධ කර ගත යුතුය. මා මෙන්ම යමෙක් අනිධිමිමයට ඇබ්බැහි විය හැක. යමෙක් මෙම සංකීර්ණ ලෝකය ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය අවබෝධ කර ගන්නා විට ඉන් තව මාත්‍රයන් අවබෝධ කර ගැනීමත් අමන්දා නන්දයට හේතු වේ.

5. කෙසේවෙතත්, යමෙක් සම්පූර්ණ අනිධිමිම සිද්ධාන්ත කට පාඩම් කළත් **අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ථ** යන්නෙහි සබඳ අදහස අවබෝධ නොකළ හොත් හෙතෙම බුදුන් වහන්සේගේ පණිවිඩය අවබෝධ කර ගන්නේ නැත.

සුත්‍ර දේශනාවලින් පමණක් අවබෝධ කර ගත නොහැකි බුද්ධ ධර්ම කරුණු පැහැදිලි කර ගැනීමට අනිධිමිම යෙන් ලැබෙන සහාය ගැන ඔබ ප්‍රමෝදයට පත්වන නොඅනුමානය.

අනෙක් අතට අනිවිච්ච, දුක්ඛ, අනන්ත ගැන සමහර අභිධම්ම කොටස් වල අපැහැදිලි තැන් රාශියක් විසඳා ගැනීමට මට හැකිවූයේ 2013 ජූලි මස 30 දින මාගේ ගුරු ස්වාමීන්වහන්සේ දෙනමගෙන් එක් හිමි නමකගේ පළමු දහමි දේශනාවට සවන් දීමෙනි. එය ඇත්තෙන්ම ඝණා මීදුම් වලාවක් ඉවත් කළා හා සමානය. එම දේශනයේ අවසානයේදී සියලු හිඳැස් පුරවා පූර්ණ අවබෝධයක් මට ලබා ගත හැකි බව වැටහුණි.

6. වසර 250 ක් පුරා ශාරීපුත්ත මහ අරහතුන් වහන්සේ ගෙන් ඇරඹී අරහතුන් වහන්සේලා රාශියකගේ මෙහෙයවීමෙන්ත්‍රිපිටකයේ අභිධම්ම පිටකය වර්ධනයෙහි පසුබිම ගැන කෙටි සටහනක් දැන්. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍රශාවක නමකි. මොග්ගල්ලාන මහරහතුන් වහන්සේ සාධි බලයෙන් අගතැන් පත්වූ අතර සාරීපුත්‍ර මහ රහතුන් වහන්සේ දහමට අගතැන්පත්වූ සේක. උන් වහන්සේ දහමි දැනුමෙන් දෙවනවූයේ බුදුන්වහන්සේට පමණි.

එක් වින්තයක් තත්පරයකින් බිලියනයකින් කොටසකටත් වඩා කෙටි කාලයක් පවත්නා වින්තක්ෂණ 17 කින් යුත් වින්ත වීථි (මූලික සිතිවිලි ක්‍රියාවලිය) යක ව්‍යුහය පිළිබඳ සියුම් විස්තර පෙනෙන්නේ බුදුරජානන්වහන්සේට පමණි. බුදුන් වහන්සේ එවන් සියුම් විස්තර ශාරීපුත්ත තෙරුන්වහන්සේට පහදා දුන් සේක. මූල ධර්ම ඒකක වලින් ආරම්භව පූර්ණ ධම්ම න්‍යාය විස්තරාත්මකව ඉදිරිපත් කිරීමේ බාරදුර කාර්යය ඉෂ්ට කළේ ශාරීපුත්ත තෙරුන්වහන්සේ ප්‍රමුඛ සංඝ ශාස්තෘන්වහන්සේලා සහ ඉන් පසු කළකදී එම කාර්යේ නියැලී එය ඉෂ්ට කළාවූ මහරහතුන් වහන්සේලාය.

මා ඉහත සඳහන් කළ පරිදි මෙය ඒකාබද්ධ සිද්ධාන්තය ආධාරයෙන් නිෂ්ක්‍රිය පදාර්ථ වල හැසිරීම විස්තර කිරීමට අද විද්‍යඥයින් දරන ප්‍රයත්නය මෙන් මිලියන වරකටත් වඩා සංකීර්ණ කාර්යයකි. එතරම් සංකීර්ණ වන්නේ සජීවී පුද්ගලයෙකුට නිෂ්ක්‍රිය සිරුරක් ඇතත් එය සජීවී බවට පත්කරන්නාවූ සංකීර්ණ මනසක් ඇති හෙයිනි.

බුද්ධ පරිනිර්වානයෙන් තුන් මසකට පසු පැවැත්වූ පළමු සංගායනාවේදී සජීකායනය කළේ මෙම න්‍යායේ මූලික සැකිල්ල පමණකි. දෙවන සංගායනාවේදී වැඩිදියුණු කර තෙවැන්නේදී සම්පූර්ණ කරන ලදී. මෙම පූර්ණ ත්‍රිපිටකය කිස්තු පූර්ව 29 වසරේදී සිව්වන සංගායනාවේදී ග්‍රන්ථාරූඪ කෙරිණි.

අනිධිමම බුද්ධි පරිනිර්වානයෙන් පසු භික්ෂූන් විසින් ගෞතම ලද්දක් බව බොහෝ පොත් වල සඳහන් පොදු දුර්මතයකි. ඉතා වේගවත් චිත්ත විචි වල සියුම් සුවිශේෂ විස්තර ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ හැක්කේ බුදුවරයෙකුගේ මනසට පමණි. අනිධිමම පිටකයේ අවසාන කොටස පවා සම්පාදනය කළේ තෙවන සංගායනාවේදී මහරහතුන් වහන්සේලා විසින්ම බව අවබෝධ කළ යුතු වැදගත් කරුණකි. සතර වන සංගායනාවේදී ,මුල ත්‍රිපිටකයම ග්‍රන්ථවල ලියා නැබුණේද මහරහතුන් වහන්සේලා විසින්මය. සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයෙන් අරහතුන් වහන්සේලාගේ භිගය දක්නට ලැබුණේ ක්‍රිස්තු වර්ෂ දෙවන ශතවර්ෂ සමයේදීය, එය බුද්ධිකෝස යන්ගේ විසුද්ධිමග්ග ය ප්‍රකාශනයට පත්වීමත් සමග කුටප්‍රාප්තිවූ මහායානයේ නැගීමත්, ටේරවාද දහම “ දූෂිත වීම ”ත් හා සම්පාත (coincide) විය. **“Historical Timeline of Edward Conze”** කියවන්න.

පරිගනක පහසු කම් හෝ පහසුවෙන් ශබ්ද වාර්තා කළ හැකි (sound recording devices) තාක්ෂණ ක්‍රම නැති අවධියක ඉතා උසස් මානසික ශක්තියක් ඇත්තාවූ අරහතුන් වහන්සේලාට හැර වෙනත් අයෙකුට මෙවන් සංකීර්ණ දෙයක් සම්පාදනය කළ නොහැකි බව අප නව දුරටත් මෙම විෂය සාකච්ඡා කරන විට පැහැදිලි වේ.

7. ධර්ම සංරක්ෂණය යටතේ අනිධිමම යෙහි විවිධ කොටස් ඉදිරිපත් කර ඇත්තෙමි.

මනස සහ සංජානනය (Mind and Consciousness)

<http://puredhamma.net/abhidhamma/the-mind/>

- [What is Mind? How do we Experience the Outside World?](#)
- [What is Consciousness?](#)
- [1. Thoughts \(Citta\), Consciousness \(Vinnana\), and Mind \(Hadaya Vatthu\) – Introduction](#)
- [2. Vinnana \(Consciousness\) can be of Many Different Types and Forms](#)
- [3. Vinnana, Thoughts, and the Subconscious](#)

මහස යනු කුමක්ද? අප බාහිර ලෝකය අන්දකින්හේ කෙසේද?

1. මෙම භූමි තල 31 කින් යුත් “මේ ලෝකය” අතිශයින් සංකීර්ණය. එහෙත් අද පවත්නා විවිධ බුද්ධිගති (චිත මහායාන, ජපන් මහායාන, වජ්‍රයාන ආදිය) එය යථා තත්ත්වයටත් වඩාත් සංකීර්ණ බවට පත් කර ඇත. බුදුන් වහන්සේ අපට දේශනා කළේ නිවන සාක්සාත් කරගැනීමට අවශ්‍යය දැනීමේ පදනම පමණි. (ඇත්තවශයෙන්ම යමෙකුට මෙවන් සියුම් විස්තර අවබෝධ කරගැනීමට අවශ්‍ය නැත, නිවන සාක්සාත් කර ගැනීමට ලෝභය, ද්වේෂය සහ මෝහය දුරු කිරීමෙන් වැඩිදියුණු කළ නිරාමිස සුඛ අන්විදිනම් ඔහුට අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පිළිපැදීමෙන්, මහස ක්‍රියා කරන ආකාරය ගැන අවබෝධයක් අනවශ්‍යය.)

බුද්ධ ධර්ම අවබෝධ කළ නොහැකිවූ අය බෝධිචිත්ත සහ ශූන්‍යතාව වැනි නව පද/සංකල්ප ඉදිරිපත් කර තමන්ට අවබෝධ නොවූ දහමට අර්ථ කථන දීමට උත්සාහ කළහ. අතීතයේදී බොහෝ අය එවන් නව පද වලට රැවටුණ වාර අනන්තය. එහෙත් ධර්ම යෙන් ස්වාධීනව විද්‍යාව මගින් ධර්ම සංකල්ප කහවුරු කිරීමත් සමග ඒවායේ යථා ස්වභාවය එළි දැකීමත් ඇත.

2. කරුණාකර මෙම රචනා ප්‍රවේශයෙන් කියවා අවබෝධ කරගන්න. පූර්ණ චිත්‍රය අවබෝධ කර ගැනීමට අවශ්‍යය මූලික දත්ත සියල්ලක්ම පාහේ ඒවායේ අඩංගු වේ. මෙම රචනා නැවත නැවත කියවා එක් රචනයකින් මතුවූ ගැටළු හා හිදැස් අනෙකකින් පූර්ණ කර ගත හැක.

සංකීර්ණ ලෝකයක් විස්තර කිරීමට සංකීර්ණ ධර්ම අවශ්‍යය. බුදුන් වහන්සේ ඉතා සරලව පහදා දී ඇතත් මෙම ප්‍රෙහේලිකාවේ කොටස් සකස්වන අන්දම දැකීමට කාලයක් අවශ්‍යය. මෙම රචනයන්හි යම් නොගැලපීමක් ඇතොත් ඒ ගැන මට දන්වා එවීමට කාරුණික වන්න.

3. අප අත්දැකීන්හැවූ සියලු දෙයක්ම අප වෙත ලැබෙන්නේ බාහිර ලෝකයට ඇති “ද්වාර” හෝ “ආයතන” සය වන ඇස්, කන්, නාසය, දිව, කය, සහ මනස ඔස්සේය. මෙම ද්වාර සය ඔස්සේ අපට රූප (චිත්‍ර) දැකිය හැක, ශබ්ද ඇසිය හැක, ගඳ සුවඳ ආග්‍රාණය කළ හැක, කෂමවල රස දැනේ, යමක් ස්පර්ශ කර දැනගත හැකිය එසේම සංකල්ප ගැන සවිඥානක (දැන ගත හැක) විය හැක (ඉන් අදහස් වන්නේ අතීතයේ සිදුවූ දේ මතක තබා ගැනීම, අනාගතය ගැන සැලසුම් සකස් කිරීම, හෝ විශ්වයේ මැද ඇති කළු කුහර හෝ කෘෂ්ණාවාට ගැන හෝ ගණිතමය සංකල්ප ගැන සිතීම වැනි ලෝකික දේ)

සය ඉන්ද්‍රිය මණ්ඩලය සහ අනුරූපී බාහිර “ආයතන” සය වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ටිබඩ, ධම්ම හෝ දෘෂ්ටි, ශබ්ද , ගඳ සුවඳ , රස, ස්පර්ශ , සහ සංකල්ප යන සියල්ල බුදුන්වහන්සේ “ සබ්බ” නොහොත් සියල්ල වශයෙන් හැඳින්වූ සේක. ඒවා නම් ආයතන 12 (බාහිර 6 සහ අභ්‍යන්තර 6) වේ.

4. මෙම ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් සියල්ල ඇතිවන්නේ චිත්ත හෝ සිතිවිලි සමගය. චිත්ත යන්න සිතිවිලි යයි පරිවර්තනය කිරීම නොගැලපෙනවා විය හැක. සාමාන්‍යයෙන් අප සිතිවිල්ලක් , අදහසක් හෝ යම් දර්ශන සංසිද්ධියක් එනම් “අත්දැකීම් මොහොතක් ” හා සම්බන්ධ කරයි. එහෙත් චිත්ත ඉතා වේගවත්ය, තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාල ක්ෂණයක් පවත්නා එක් චිත්තයක් කිසිවෙකුටවත් අත්දැකිය නොහැකිය, “ සිතිවිල්ලක් යනු කුමක්ද? ” කියවන්න.

5. අප යම් වස්තුවක් දෙස බලන විට, ඇස දෘෂ්ටි විඤ්ඤාණයක් (visual Consciousness දෘෂ්ටි සංජානනයක්) ජනනය කරයි (එක්බැව් විඤ්ඤාණ): දකින්නාවූ දෙය කුමක්දැයි තේරුම් ගැනීම සිදුවන්නේ ඉතා වේගවත් සිතිවිලි ක්‍රියාදාම ශ්‍රේණියක් ඔස්සේය. එක් තත්පරයකට සිතිවිලි බිලියන ගනනක් ඇතිවේ. එහෙයින් එක් චිත්ත යක් හෙවත් එක් සිතිවිලි මෙහොතක් තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවක් ය.” පරම උත්කෘෂ්ට ඒකාබද්ධ ධම්ම සිද්ධාන්තය ” කියවන්න. “ඇස හා මනස අතර” මාරුවෙන් මාරුවට යන ඉතා වේගවත් “රූප රාමු” ශ්‍රේණියක් සේ මනස යම් වස්තුවක් දකින්නේ කෙසේදැයි බලමු.

“අෆස ” වස්තුවෙහි රූප රාමුවක් හසුකරගනී, මොළය, එසේ ලබාගත් දත්ත, තොරතුරු මනසට සම්ප්‍රේෂණය කරයි. එම ක්‍රියාවලිය “සිතිවිලි මොහොත හෝ සිතිවිලි ක්ෂණ” (thought moments) නොහොත් විත්තක්ෂණ 17 හෝ විත්ත 17ක් ගනී. මෙම විත්තක්ෂණ පෙළ (හෝ ශ්‍රේණිය) පංචද්වාර විත්ත වීථි (ඉන්ද්‍රිය ආදාන විත්ත වීථි) සේ හැඳින්වේ. ඉන්පසුව මනස, “සිතෙහි කාවැදන එම රූපය” මනසට පමනක් අදාළ වන විත්ත වීථි 3ක් මගින් විශ්ලේෂණය කරයි. මෙම “මනසට පමනක් අදාළ වන විත්ත වීථි” (මනෝද්වාර විත්ත වීථි) සාමාන්‍ය විත්ත වීථි වලට වඩා කෙටිය එය විත්තක්ෂණ 10 ක් වේ. වස්තුව කුමක්දැයි ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමට උත්සාහ කරයි. නිදසුනක් වශයෙන් පළමුව එහි වර්ණය කුමක්දැයි නිගමනය කිරීමට උත්සාහ කරයි.

ඉන්පසු අෆස තවත් රූප රාමුවක් ගනී. එයද, විත්තක්ෂණ 17 කින් යුත් පංචද්වාර විත්ත වීථියක් වශයෙන් මනසට සම්ප්‍රේෂණය කරයි. එයද විත්තක්ෂණ 10 කින් යුත් තවත් මනෝද්වාර විත්ත වීථි 3ක් මගින් විශ්ලේෂණය කර වර්ණය පිලිබඳ පූර්ණ නිගමනයකට පැමිණේ. මෙසේ ඉදිරියටත් පසු පසටත් යමින් වස්තුව පූර්ණව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නා තෙක් එම ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාත්මකවේ.

මෙම ක්‍රියාවලියෙහි වේගය අඩුවන්නේ පංචඉන්ද්‍රියන්ගෙන් එකකින් (පංචද්වාර), නිදසුනක් වශයෙන් අෆස, ආදාන කරන්නාවූ තොරතුරු එක්රැස් කිරීමට මොළයට ගතවන කාලය අනුවයි. එය සාමාන්‍යයෙන් මිලිසෙකන්ඩ්ස් (තත්පරයකින් දාහෙන් පංග) දහයක් එනම් තත්පර 0.01 ක් පමණ වේ. “සිතිවිල්ලක් යනු කුමක්ද?” කියවන්න. එහෙයින්, තත්පරයකට “ඉන්ද්‍රිය සිද්ධි, sense events පැවතිය හැක්කේ 100 ක් පමණි, කෙසේවෙතත් , එවා සාමාන්තර සැකසීමකට භාජනය වේ නම් තත්පරයකට “ඉන්ද්‍රිය සිද්ධි, sense events 600 පැවතිය හැක. නවීන විද්‍යාවට අනුව විවිධ ඉන්ද්‍රිය ආදාන සකසන්නේ මොළයේ විවිධ කොටස් වලින් බව තහවුරු කර ඇති නිසා තත්පරයකට “ඉන්ද්‍රිය සිද්ධි, sense events ”පැවතිය හැක්කේ 600 ක් විය හැක.

6. මෙම විත්ත වීථි අසීමිත වේගයකින් ක්‍රියා කරයි. මොළය කොරතුරු පැකට්ටුවක් මනස වෙත යොමු කළ පසු එය අසීමිත වේගයකින් තත්පරයකින් බිලියනයක් තුල

සකස් කර අවසන් කරයි. එහෙයින් මෙම ක්‍රියාදාමය පසුබෑමකට ලක්වන්නේ මොළයේ වේගය මත පමණි. එහෙත් එම වස්තුව පිළිබඳ සියල්ල ක්ෂණයකින් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරයි.

මෙය යමෙක් නිර්මාණය කරනු ලද ඇඳුනිය නොහැකි න්‍යායක් යයි ඔබ සිතනවා ඇති. බුදුන් වහන්සේ ඉගැන්වූ සියල්ලම උන් වහන්සේ අත්දැකිනලද දේ බව උන්වහන්සේ දේශනා කළ සේක. මෙවන් අසීමිත වේගයකින් යුත් සංසිද්ධි ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කළ හැක්කේ බුදුන් වහන්සේට පමණි. මෙම සියුම් විස්තර වල සත්‍යතාවය අපට පැහැදිලිව දක්නට හැක්කේ සියලු නිරීක්ෂණය කළ හැකි සංසිද්ධි සූත්‍ර, විනය සහ අභිධම්ම යන පිටක තුනෙන්ම පහදාදෙන නිසාය.

7. මෙම සියලු තොරතුරු මනසට ලැබෙද්දී මනස වස්තුව හඳුනා ගනී එය සංඥා හෝ සංජානනය වේ. එම හඳුනාගැනීම මත දැනීම් (වේදනා) ජනනය වේ. නිදසුනක් වශයෙන් අප මිතුරෙකු දුටුවිට අප සතුටු හැඟීමක් ජනනය කරයි, අප දුටුවේ අකමැති කෙනෙක් නම් ඩනනය කරන්නේ අසතුටු හැඟීමකි.

එම වස්තුව පිළිබඳ සියල්ල ග්‍රහණය කළ පසු, එය “මනබන්ධනිය” වස්තුවක් නම් මනස තමාගේම (පපංඥා) ප්‍රගුණ වෙත (Whelling around) ක්‍රියාවලිය: සංකාර රැස් කිරීමට හේතු වන්නාවූ පටි + ඉච්චා +සම + උප්පාද හෝ පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාවලිය අරඹයි. “ පටිච්චසමුප්පාදී හැඳින්වීම ”, “ නිබ්බානී සංසාරික ඊය නවතා දැමීම, අරිය”, “සංකාර, කම්ම, කම්ම ඛිප්, කම්ම විපාක” සහ අදාළ අනෙක් රචනා කියවන්න. අන්තර් සම්පන්ධතා ඇති බොහෝ දේ ඇති නිසා සැලකිලිමත් විය යුතුය.

8. ඉහත නිදසුනේ සඳහන් වූ දෘෂ්ටියට නතු වන වස්තුවක් අත්දැකීම නොයෙක් ආකාරයේ මානසික සංසිද්ධි එනම් වේදනා, සංඥා, සංකාර ජනනය කරයි. එසේම මෙම ක්‍රියාදාමය පුරාම විඤ්ඤාණ හෝ චිත්ත ගලායයි. චිත්ත හෝ විඤ්ඤාණය යනු ක්ෂණික සංජානනය හෙවත් දැනීම යි. ඉහත නිදසුනේ එය දෘෂ්ටි විඤ්ඤාණය (වක්ඛු විඤ්ඤාණය) සහ මනෝ විඤ්ඤාණය මාරුවෙන් මාරුවට හට ගනී.

චිත්තයක පර්යන්ත මට්ටම (base line state) එනම් මනස බාහිර වස්තුවක් දෙස නොබලන්නාවූ හෝ නොසිතන්නාවූ විටක එය නවාංග චිත්ත සේ හැඳින්වේ. මෙවන් අවධියකදී එනම් ගැඹුරු නින්දේදී, අපට කිසිවක් නොදැනේ. පංචදේවාර චිත්ත විචී අතරතුරදී පවා මනස නවාංග තත්ත්වයට පත්වේ.

9.ඕනෑම භෞතික ඉන්ද්‍රියක් සම්බන්ධයෙන් සිදුවන්නේ මේ හා සමාන ක්‍රියාදාමයකි (ඉන්ද්‍රිය මණ්ඩලය හා මනස අතර ඉදිරියට හා ආපස්සට දත්ත යන එන) . යමෙක් අතිත සිදුවීමක් මතකයට නංවන විට හෝ යමක් සැලසුම් කරන විටකදී ඒ සියල්ල සුවිශේෂී මනෝ ක්‍රියාවන්ය (මනෝ ද්‍රව්‍ය චිත්ත විචි පමනක් හටගනී).

සැබෑ ලෝකයෙන් ලැබෙන්නාවූ බහුවිධ සංඥා මනස සකස් කරන ආකරය පිළිබඳ විමසා බලමු.

අප සිනමා පටයක් නරඹන විට සිදුවන්නේ ප්‍රොජෙක්ටරයක් මගින් තිරය මතුපිටට තත්පරයකට ස්ථායී රූප රාමු 30-50 ක් ප්‍රක්ෂේපණය කිරීමයි, සිනමාවක් යනු ස්ථායී පින්තූර පෙළකි (ශ්‍රේණියකි). මෙම ප්‍රක්ෂේපණ වේගය තත්පරයකට රූප රාමු 30 කට වඩා වැඩිවූ විට අපගේ ඇස් දකින්නේ අඛණ්ඩ සිනමාවක් මිස එක් එක් වෙන් වූ රූප රාමු නොවේ. **එමනිසා තත්පරයකට චිත්ත රාශියක් ඇතිවී නැතිවී ගියත් අප ඒවා වෙන් වෙන්ව නොදකී හෝ ආසන්නයකටවත් නොදකී.**

චිත්ත විචි වල මෙම අධික වේගය නිසා (ඉහත සඳහන් වූ පරිදි තත්පරයට චිත්ත විචි 100) ඉන්ද්‍රිය සයෙන්ම ලැබෙන්නාවූ සංඥා එකවර සංජානනය කිරීමට හැක හෝ ඒ සියල්ල එකවර සිදුවන බවක් අප අත්දකී. නිදසුනක් වශයෙන් අප සිනමාවක් නරඹමින් පොප් කෝන් රස විඳිද්දී සිනමාව නරඹන අතර එහි ශබ්ද ශ්‍රවණය කරයි, පොප් කෝන් රසඳීමින් පොප් කෝන් බඳුන ගැන අවධානයෙන්ද සිනමාවේ දකින්නාවූ රූප ගැන යම් සිතිවිලිවුවද ජනනය කළ හැක, මේ සියල්ල සිදුවන්නේ “එකවරමය”.

සෑම ඉන්ද්‍රිය සංඥා ආදානයක් කරාම චිත්ත විඳිය යොමු කිරීමේ හැකියාව ඇත්තේ තත්පරයකට චිත්ත විඳිය 100 ක් ඇතිවන නිසාය. ඒවා ඉතා වේගයෙන් සිදුවන නිසා, අධික වේගයෙන් ප්‍රක්ෂේපණය කරන්නාවූ ස්ථායී රූප රාමු වංචල සිනමා වක් මෙන් දකින්නා සේ අප එය අත්දකින්නේ එකවර සිදුවන සංසිද්ධි වශයෙන්ය.

එපමනක් නොව, යමෙකුගේ පුරුදු (ගති) හෝ අශාවන්ට (ආසව) රුවේ නොවන්නාවූ අනේකවිධ සංඥා මනස නොසලකා හරියි. මේවා පුද්ගලයා අනුව වෙනස් වේ. මිත්‍රයන් දෙදෙනෙක් විඳියක ඇවිද යන අතර මග එක් අයෙක් (ස්ත්‍රී) ඇඳුම් වෙළඳ සලක ප්‍රදර්ශණය කර ඇති ඇඳුමක් නිරීක්ෂණය කිරීමට හදිසියේම නතර වූවත් අනෙකා (පිරිමි) එය ගැන නොතකා ඉදිරියටම ඇදෙන්නේ ඒ නිසාය.

10. මහසට තොරතුරු ලැබෙන්නේ මොළය ඔස්සේ බව අපි දැනුවෙමු. පංච ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් ආදානය කරන්නාවූ සංඥා සියල්ලම (දෘෂ්ටිය, ශ්‍රවණය, ගඳ සුවඳ, රසය සහ ස්පර්ශය) ලැබෙන්නේ මොළය ඔස්සේය. සංකල්ප ගැන සලකා බැලීමේදී එනම් මනෝද්වාර චිත්ත විචි හා සම්බන්ධ ආදාන පවා ලැබෙන්නේ මොළය ඔස්සේය. එසේම එය භෞතික ඉන්ද්‍රිය සංඥාවන්ට වඩා අධික වේගයකින් සිදුවේ. මෙය පසුව සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.

යමෙක් වියපත් විමත් සමග මොළයේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ කාර්යක්ෂමතාවය හීන විමට පටන් ගනී . (“මනෝමය කාය සහ සිරුරෙන් බැහැර අත්දැකීම් (OBE)” කියවන්න) නැතහොත් මොළය කම්ම විපාක නිසා ආබාධයට ලක්වේ, නිදසුනක් වශයෙන් අල්සයිමර්ගේ රෝගය (Alzheimer) කම්ම විපාකයකි. සිරුර වියපත් විමත් සමග සිරුරේ අනෙක් අංග පවා ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් අකාර්යක්ෂම බවට පත්වේ. ඒ නිසාම විවිධ කම්ම විපාකවලට භාජනවීමේ නැඹුරුව වැඩිවේ. කම්ම විපාක නියතිවාදී හෝ නියතවම සිදුවන දෙයක් නොවේ එය ඵල විපාක දෙන්නේ අවශ්‍ය තත්ත්වයන් සුදුසු අයුරින් පරිපූර්ණවූ විට පමණි, (“සංකාර, කම්ම, කම්ම බීජ, කම්ම විපාක” කියවන්න). එහෙයින් භාවනාව සහ විධිමත් ශාරීරික අභ්‍යාස මනස සහ සිරුර යන දෙකම ක්‍රියාශූර්ව යහපත් තත්ත්වයේ පවත්වා ගැනීමට උපකාර වේ.

11. කෙසේවෙතත්, චිත්ත විචි අතරතුර මනස භවාංග අවධිය යනුවෙන් හඳුන්වන “පර්යන්ත මට්ටමට හෝ සුප්ත හෙවත් අකර්මන්‍ය ” අවධියට පත්වේ. මනස අකර්මන්‍යව පවත්නා විට, මෙන්ම යමෙක් නිදිමත තත්ත්වයක ඉන්නා විට මනස හැමවිටම වාගේ පවතින්නේ භවාංග තත්ත්වයේය. යමෙක් ගැඹුරු නින්දේ හෝ සිහිනැති විසංඥා අවධියක සිටින කාලය පුරාම මනස පවතින්නේ භවාංග තත්ත්වයේය. සිහිනයක් දැකීමේදී මනස ක්‍රියාකාරී අවධියක පවතී.

ඉහත සඳහන් කළ ආකාරයට, චිත්ත විචි තත්පරයකට 600 ක් වැනි අධිවේගී ශ්‍රීඝ්‍රතාවයකින් ක්‍රියාකාරීවූවත් (නිදසුනක් වශයෙන් සිනමාවක් නරඹන විට හෝ තරඟකාරී ක්‍රීඩාවක යෙදී සිටින විට) මොළය මිලිසෙකන්ඩිස් දහයේ (තත්පරයකින්

දාහෙන් පංගු දහයක් එනම් තන්පර 0.01 ක්) තොරතුරු පැකට්ටු සකස්කිරීමෙහි යෙදෙන අතරතුර මනස හවාංග තත්ත්වයට පත්වේ.

ඉහත සාකච්ඡාවෙහි මුල අරමුණ වූයේ බැහැරින් තොරතුරු ලබා ගැනීම සහ ඉන් පසුව එම වස්තූන්වලට ඇලී (තන්හාව හේතු කොට ගෙන) මනෝ සංකාර ආදිය ජනනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ගැන විමසා බැලීමයි.

12. මෙම ක්‍රියාදාමය මත, වාචිකව හෝ කායිකව නවදුරටත් කටයුතු කිරීමට තීරණය කළ හැක, එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ වඩි සංකාර හෝ කාය සංකාර ජනනය කිරීමයි. අප මෙහිදී වාචික හෝ භෞතික ක්‍රියාවක් කරයි. ඒ සියල්ලම මනසින්ද ක්‍රියාවට නංවයි, සෑම ක්‍රියාවක්ම කරන්නේ සිතිවිලි ක්‍රියා දාමයක් නැතහොත් චිත්ත විචි ඇසුරෙනි. බුදුන්වහන්සේ මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා.... එනම් අපකරන්නාවූ සෑම දෙයකම ප්‍රමුඛත්වය ගන්නේ මනසයි වශයෙන් දේශනා කළේ එහෙයිනි. මනසෙහි මූලිකත්වයෙන් තොරව නැතහොත් චිත්ත විචියක් ජනනයකින් තොරව අපට ඇඟිල්ලක්වත් එසවිය නොහැක . අපගේ භෞතික ශරීරයේ සංකීර්ණ විචක්ෂණශීලී පාලන මධ්‍යස්ථානය වශයෙන් මොළය ක්‍රියාකරමින් මනස අපේක්ෂාකරන්නාවූ ඕනෑම දෙයක් ඉෂ්ට කරගැනීමට ආධාර කරයි; “ ස්වච්ඡන්දතාවයක් (නිදහස් අභිමතය) නැතැයි ස්නායුචේදයේ සඳහන් වේ - එය දුර්මතයකි ” කියවන්න .

වැඩිදුර කියවීම පිණිස:“A Comprehensive Manual of Abhidhamma”, by Bhikkhu Bodhi (2010). මෙම පොතෙහි චිත්ත සහ චේතසික ගැන ඉස්තරම් සාරාංශයක් දක්වා ඇතත් පටිච්ච සමුප්පාද සහ අභිච්ච, දුක්ඛ සහ අනත්ථා ගැන ඇති විමර්ශනය නිවරද නොවේ.

සංජානනය යනු කුමක්ද?

<http://puredhamma.net/difference-between-dhamma-and-science/consciousness-a-dhamma-perspective/what-is-consciousness/>

Consciousness යන්නට භාවිතා වන අනෙක් වචන නම් “සිහි ඇති බව”, දැනීම, සම්ප්‍රජානනය සහ විඤ්ඤාණය වේ.

1. මිනිසා තුළ සංජානනය හෝ සිහි ඇති බව ඇති වන්නේ කෙසේදැයි පහදා දීමට බෙහෝ දුර්ගත වේදින මහත් උත්සාහයක් දරා ඇත. භෞතිකවාදීන්ට මිනිසා සෑදී ඇති සියල්ලකම ආරම්භය ශරීරයයි. ඔවුන් සංජානනය මොළයේ ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිඵලයක් සේ දකී. ද්විප්‍රකාරය පිළිගන්නා අයට සංජානනය භෞතික ශරීරයෙන් පැහැදිලිව වෙනස් වන දෙයක් වන අතර එය දේව වාදී ආගම් සංකල්පයේ “ආත්මය” හා සම්බන්ධවේ. බුදුන්වහන්සේගේ දහමට අනුව සංජානනය (විඤ්ඤාණය) හා සිරුර මිනිසා සකස් වී ඇති පංචක්කන්ධ යන් ගෙන් දෙකකි. සංජානනය සිරුරෙන් ආරම්භ නොවේ නමුත් සිරුර සමග ප්‍රතිසන්ධියේදී හට ගනී.

2. මූලිකම අප සංජානනය යන්න නිර්වචනය කරමු.

සිහිඇති බව යනු දැනුවත්ව හෝ සවිංශුනිකව හෝ සංප්‍රජානනයෙන් යුතුව සිටීම යයි බුදුන්වහන්සේ වදාළ සේක .

නවීන විද්‍යාවට අනුව සංජානනය විවිධ ආකාරයෙන් නිර්වචනය කරයි. එහෙත් විද්‍යාඥයින් හා දුර්ගත වේදිනහා අතර ඇති පොදු එකඟතාවය අනුව සංජානනයෙන් යුතුව සිටීම යනු තමා අවට ඇති පරිසරය ගැන හා තමා ගේ පැවැත්ම (ස්ව සංජානනය) ගැන තමා දැනුවත්ව සිටීම වේ.

එසේ හෙයින් විද්‍යාව සහ බුද්ධි ධර්ම යන දෙකම සංජානනය යන්නට එකම අදහසක් දෙන බව පැහැදිලිය. කෙසේවෙතත් බුදුන්වහන්සේගේ නිර්වචනයට මනසද අඩංගුය. ඊට ප්‍රධානතම හේතුව වන්නේ බුදු දහමට අනුව දෘෂ්ටි, ශ්‍රවණ ආදී සංජානන ආකාර සය, හට ගැනීම හා මනස ඝෘජුව සම්බන්ධවන නිසාය.

3. සංජානනයේ ආරම්භය පහදා දීමට න්‍යාය තුනක් වේ.

නූතන විද්‍යාව මූලමනිනීම පදාර්ථ මත පදනම් වූවකි: පවත්නා සියලු භෞතික ද්‍රව්‍ය (පදාර්ථ) වලප්‍රච්චයට හේතුවූයේ මහා පිපිරුමය (big bang), සියලු සජීවී සත්ත්වයින්

පරිනාමවූයේ මෙම අජීවී පදාර්ථයන්ගෙන්ය, එහෙයින් සංජානනය පවා යම් ආකාරයකින් මෙම අජීවී පදාර්ථයන්ගෙන් පරිනාමයට ලක්විය.

දේවවාදී ආගම් විශ්වාස කරන්නේ සංජානනයෙන් යුත් මිනිසා සහ සතුන් සර්වබලධාරී දෙවියෙකු විසින් මැවූ බවයි.

බුදුන්වහන්සේගේ දේශනාව මෙම මත දෙකටම වඩා වෙනස්ය. ඉන් පවසන්නේ සංජානනය සහිත සජීවී සත්වයින් (මිනිසා හා නිරිසන් සතුන්) අජීවී පදාර්ථයන්ගෙන් වෙනස්වන බවයි. එහෙත් ඒවා කිසිවෙකු විසින් මැවූ දේවල් නොවේ. නමුත් ජීවයට අනාවරණය කළ හැකි මූලාරම්භයක් නැත, ජීවය සෑම විටම පැවතුනාවූ දෙයකි, එය සදානතිකවම පවතී (නිවන් දැකිනා තෙක්) . සෑම දෙයකටම මෙන්ම ජීවයටද හේතුවක් ඇත.

4. සංජානනය යනු හුදෙක් දෘෂ්ටි හෝ ශ්‍රවණ සංසිද්ධියක් වාර්තා කිරීමක් පමණක් නොවේ. එය සංඥා හෝ වේදනා වැනි අනේකවිධ මනෝ සාධක රාශියක් හා සම්බන්ධයි.

කැමරාවකින් පුසෙකුගේ පින්තූරයක් ගන්නත් පුසා සිටින බව කැමරාව නොදනී. අනෙක් අතට පුසාව දකින බල්ලෙකු පුසා එහි සිටින බව දනී. පුසා දකිනවා පමණක් නොව පුසා සිටින්නාවූ තැන නියත වශයෙන්ද දැන පුසා අල්වා ගැනීමට පවා පෙළඹේ. අප යම් දෙයක් දකිනවා පමණක් නොව එය නියත වශයෙන්ම පවතින ස්ථානය ද දන්නා බව ඔබ සිතා බැලුවාද? මෙම හැකියාව නොමැත්තේ නම් අනෙක් වස්තූන්වල නොගැටී අපට ඇවිදීමට පවා නොහැකිය. අප ඉදිරියේ සිටින පුද්ගලයෙකු අඩි කිහිපයක් පමණක් ඇතින් සිටින බව අප දන්නේ කෙසේද? සංජානනය, සවේනනික සත්වයෙකුගේ මනස හා සම්බන්ධ ය. මෙම හැකියාව මෙතෙක් පැහැදිලි කිරීමට විද්‍යාව සමත් වී නැත.

5. සංජානන අත්දැකීමක ඇති සුවිශේෂී ගුණය එනම් ගුණාත්මය, රතුපාටෙහි රතු බව, උනුසුමෙහි උනුසුම් බව ආදිය ගැනද සාකච්ඡාවට භාජනය වේ. අපිවි පරමානු වලින් සැදුම්ලත් ප්‍රාණියෙකු තුල මෙවන්හක් ඇතිවන්නේ කෙසේද? නූතන විද්‍යාවෙහි සහ දර්ශනවේදයේ මෙම ගැටළුවට දෙආකාරයක විසඳුම් යෝජනා කර ඇත.

සෛලයක් ප්‍රතිචාර දැක්වූ පමණින් එයට සංජානනය (විඤ්ඤාණය) ඇතැයි කිව නොහැක. පාරිසරික සාධක වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමක් වශයෙන් සෛලයක් ප්‍රසාරණය හෝ සංකෝචණය විය හැක. ඇත්තවශයෙන්ම ශාකයක් ආලෝකය දෙසට හැරීම එවැන්නකි. ශාක (ඉන්ද්‍රිය සංප්‍රජානනයෙන් යුත්) සවේනනික නොවේ. යම් වස්තුවක් බාහිර බලපෑමකට ප්‍රතිචාර දැක්වූව පමණින් එය බාහිර බලපෑම ගැන “මානසිකව දන්නේ යයි ” එනම් සංජානනය (විඤ්ඤාණය) පවතී යයි කිව නොහැක.

6.එහෙයින් විද්‍යාඥයින් සහ දර්ශන වේදීන් සියලු දෙනාම මිනිසෙකුගේ මානසික අංගය සකස් කරන්නාවූ මානසික සමස්ත සතර වන දැනීම,සංවේදී බව, වේනනා (ඇතිවීම) සහ සංජානනය ගැන ඇති ගැටළුව විසඳීමෙහිදී එම විසඳුමට බොහෝ දුරස්සිය. මෙම මුල් අවස්ථාවේදී ඔවුන් තම අවධානය යොමුකරන්නේ සංජානනය සහ සංවේදීතාවයට පමණක් වන අතර නෛසර්ගික හෝ ස්වායත්ත (intrinsic) මානසික ස්වභාවය සම්පූර්ණයෙන්ම නොසලකාහැර ඇත. පූර්ණ භෞතික ආරයකින් මේ සම්බන්ධව ලද හැකි ප්‍රගතිය කෙතෙක්දැයි විමසා බැලීම වටී.

7.කෙසේවෙතත්, මානසික අංග නොසලකා හැර පූර්ණ “පර්යාලෝකයක් ” සනස් කළ නොහැකි බව සමහර ප්‍රමුඛ පෙලේ විද්‍යාඥයින් දැන් අදහස් දක්වා ඇත. 20 වන ශත වර්ශයේ ආරම්භයේදී එළි දැක්වූ “ක්වොන්ටම් යාන්ත්‍රණය” (Quantum mechanics) සමග මෙම නැඹුරුව ආරම්භ විය. එය සෙමෙන් තහවුරු වන බව පෙනේ. සමහර වැදගත් අදහස් ග්‍රන්ථ රාශියක සාකච්ඡා කර ඇත “Wholeness and the Implicate Order” (by David Bohm, 1980), “Quantum Enigma” (by Bruce Rosenblum and Fred Kuttner, 2006), “Biocentrism” (by Robert Lanza, 2009)..කෙසේවෙතත්, භෞතික පදාර්ථවලට පෙර මනස පැවතුන නිසා, මනස “ ක්වොන්ටම් සංසිද්ධියක් ” විද්‍යාමානවීමක් සේ හැඳින්වීමේ ප්‍රයත්නයද අසාර්ථක වනවා

අත, “ද්වි සිදුරු පර්යේෂණය - මනස හා පදාර්ථ අතර ඇති සහසම්බන්ධතාව ?” කියවන්න.

8. මෙහිදී සංජානනය (විඤ්ඤාණය) ගැන සාකච්ඡාවට භාජනය කළේ , අර්ථවැරදිවන්නේ නමකගේ හැර අන් සජීවී අයෙකුගේ සංජානනය කෙලෙස් වලින් දූෂිතව පවන්නා බව සැලකිල්ලට නොගෙනය . අපගේ සංජානනය ශුද්ධ නොවේ, එය මී දුමි වලාවකින් වැසුන ජනෙල් විදුරුවකින් බලන්නා මෙනි. මෙය “විඤ්ඤාණ (සංජානනය) ” සහ “ මනස පිරිසිදු කර සංජානනය වර්ධනය කර ගැනීම” කියවන්න.

1. සිතිවිලි (චිත්ත), සංජානනය (විඤ්ඤාණය) සහ මනස (හදය වන්නු) - හැඳින්වීම

යමෙක් අනිධම්ම හැඳුරීමට රිසි බවක් නැතත් මෙම කොටස කියවීමෙන් යහපතක් සිදුවේ.

1. අනිධම්මයෙහි කොටස් කිහිපයක් රචනා කළ පසු මනස හා සම්බන්ධ සමහර පාලි පදවල ඉංග්‍රීසි අදහස ගැන කෙටි හැඳින්වීමක් ඉදිරිපත් කිරීම යෙහෙකි යයි සිතුවෙමි. අවසානයේදී වචන වැදගත් නොවේ වැදගත් වන්නේ සංකල්ප මනාව අවබෝධ කර ගැනීමයි. එහෙත් සංකල්ප නිවරදව ඉදිරිපත් කිරීමට නම් වඩාත් උචිත වචනය තෝරා ගතයුතු වේ.

මෙය සෑහෙන වෙහෙසකර කාර්යයක් වන්නේ මනස හා සම්බන්ධව කථා කරන විට භාවිතා කරන පාලි පද (මනෝ සහ විඤ්ඤාණ වැනි පද) වල අදහස වඩාත් හොඳින් ප්‍රකාශවන උචිත ඉංග්‍රීසි වචන හිගය නිසාය. අනිවිච දක්බ අනන්ථ සඳහා යොදාගත් ආකාරයට පද හඳුන්වා දීම පිණිස රචනා කිහිපයක් ඉදිරිපත් කිරීම වඩාත් යෝග්‍යයයි සිතමි.

අනිධිමිම කොටසෙහි වැඩි විස්තර සඳහන් වේ.2. පරිවර්තනය කරද්දී වින්න යන්නට “ සිතිවිලි ”ද, විකද්ඳාණා යන්නට සංජානනය ද, මනෝ යන්නට මනස යන පද පොදුවේ භාවිතා කෙරේ. මනස යන්නට පාලි පදය වන “හදය වත්තු ” මෙම ප්‍රකාශනවලදී භාවිතා කරමි. මනසට මෙම පදය භාවිතා කිරීමට හේතු මොනවාදැයි මූලික සොයා බලමු.

වින්න (සිතිවිලි) පහල වන්නේ හදය වත්තු වෙහිය, එහෙයින් එයට මනස හෝ “මනස පිනිටි ස්ථානය ” යයි පැවසීම වඩාත් උචිතය. කාම ලෝක, රූප ලෝක හෝ අරූප ලෝක යෙහි (හෝ භූමි තල 31 න් ඕනෑම තැනක) “මනෝ ලෝක ” (මනෝ තලය) සහ “පදාර්ථ තලය” අතර සම්බන්ධය (අඳිය හෝ පුරුක) වන්නේ “හදය වත්තු ”ය. මනස හෝ “හදය වත්තු ” ඉතා සියුම් රූප (පදාර්ථ) ගනයට වැටේ. අනිධිමිමයෙහි එන පද අනුසාරයෙන් නම් “හදය වත්තු ” සෑදෙන්නේ පටිසන්ධි අවස්තාවේදී වාත්තු දුශකයක් වශයෙන් ය. අරූප ලෝකයේ සජීවීන් හා ආශ්‍රිත එකම පදාර්ථ ශේෂය වන්නේ “හදය වත්තු ”ය. එය පරමානුවකටත් වඩා බෙහෙවින් කුඩාය. “දුශක” ආකාරයෙන් ඇති “ශුද්ධාජ්ඨක” ආකාරයකි.

නිදසුනක් වශයෙන් චුති පටිසන්ධි මාරුවීම (සංක්‍රාන්තිය) පුසෙකුගෙන් මිනිසෙකුට සිදුවේ නම්, පුස් “හදය වත්තු ” ව මැරී මිනිස් “හදය වත්තු ” ව හටගනී, ඊලඟ ආසන්නම චිත්තය උදාවන්නේ මිනිස් ගන්ධඛණ යාගේ මිනිස් “හදය වත්තු ” හෙවත් මිනිස් මනසෙහිය. “ චුති පටිසන්ධි මාරුවීම - අනිධිමිම විස්තරයක් ” කියවන්න . මෙය සිහයේ තබා ගනිමින් අත්‍යන්ත, මූලික මූල ද්‍රව්‍යය ගැන සාකච්චා කරමු.

3. ඒකාන්ත (නිරපේක්ෂ) අර්ථයෙන් (පරමත්ත) වස්තු සතරක් ඇත: වින්න, චේතසික, රූප සහ නිබ්බාන. නිබ්බාන භූමි තල 31 කින් යුත් “මේ ලෝකය”ට අයත් නොවේ. එහෙයින් “මේ ලෝකයේ ” ඕනෑම දෙයක මෙන්ම සෑම දෙයකම ඇත්තේ වින්න, චේතසික සහ රූප පමණි.

වින්න සහ චේතසික, නාම වන අතර,අතට දැනෙන සෑම දෙයක්ම රූප වලින් සෑදී ඇත.

වින්න වර්ග 89 (හෝ 121) ඇති අතර චේතසික වර්ග 52 ක් හා රූප වර්ග 28 ක් ඇත. මේ සියල්ල වගු හා සාරාංශ යටතේ දක්වා ඇත.

4. “චිත්ත” තනිව උපදින දෙයක් නොවේ, එහෙත් බොහෝ චේතසික (මනෝ සාධක) ඇසුරු කොට උපදී. ඕනෑම “චිත්ත” යක් ඇසුරු කොට උපදිනාවූ චේතසික 7 ක් ඇත. මෙම චේතසික 7 ට අමතරව සාමාන්‍යයෙන් හටගන්නා තවත් චේතසික ඇත. මෙය “ චේතසික - මනෝ සාධක ” යටතේ සාකච්ඡා කර ඇත.

හොඳ හා නරක චේතසික ඇත. සුපුරුදු චේතසික වන්නේ ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ සහ අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ වේ. එහෙත් තවත් බොහෝ චේතසික ඇත. යම් චිත්තයක් “යහපත් ” (කුසල) චිත්ත හෝ “ අයහපත් ” (අකුසල) චිත්තයක් දැයි තීරණය කරන්නේ චිත්තය ඇසුරු කරන්නාවූ චේතසිකය අනුවයි. යම් චිත්තයක ඇත්තේ එක්කෝ හොඳ හෝ නරක චේතසිකයක් පමණි, ඒවා මිශ්‍රව පවතින්නේ නැත.

5. චිත්තයක් පහල වී විනාශයට පත්වීමට ගතවන්නේ තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාලයක් වුවත් එම නිමේෂයක් වත් ආයු කාලය තුලදී එය දූෂිත බවට පත්වේ. සර්ව චේතසික 7 සමග “පාරිශුද්ධ චිත්ත” යක් (“ පබ්බාසවර චිත්ත” හෝ සංස්කෘතයෙන් “ ප්‍රභාසවර චිත්ත”) සේ ආරම්භවී, බොහෝ අනෙක් චේතසික හා ඒකාබද්ධ වීමෙන් කෙලෙස් වලින් දූෂිතවූ චිත්තයක් හෝ විකල්පදාණ බවට ක්‍රමයෙන් අවක්‍රමනය (තත්වය හෝ ගුණය පිරිහීම) වේ. වැඩි විස්තර වලට නොගොස් මෙයට අදාළ පියවර 9 විමසා බලමු.

චිත්ත, මනෝ , මහසං, හදයං , pandaran පන්දරන් , මහ ඉන්ද්‍රියන් , මහයාතන්, විකල්පදාණ , විකල්පදාණක්කන්ධෝ.

එහෙත් චිත්ත යෙහි ආයු කාලය වන තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාලයක් තුල දී මෙය සිදුවන්නේ අපගේ “ගති” වලට අනුරූපී වමය. අපට අපගේ මුල් සිතිවිලි පාලනය කළ නොහැක්කේ එහෙයිනි. එහෙත් එම ආරම්භක සිතිවිලි, කථාව හෝ කායික ක්‍රියාවක් බවට පරිවර්තනය වූ විට ඒවා පාලනය කර ගැනීමට ඉඩක් ලැබේ.

අවසන් ප්‍රතිඵලය හඳුන්වා දීම පිණිස “චින්ත” යන පදය තව දුරටත් භාවිතා කෙරේ. එහෙත් මෙම සංසිද්ධියෙහි ආරම්භක චිත්තය වෙන් කර හඳුනාගැනීම පිණිස එය “ ශුද්ධ චිත්ත ” හෝ “පඛාස්වර චිත්ත ” වශයෙන් හැඳින් වේ.

තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාලයක් තුලදී සිදුවන්නාවූ මෙම සංසිද්ධියෙහි අවසන් ප්‍රතිඵලය වන්නේ *විඤ්ඤාණාත්තන්ධෝ* ය. මෙම කෙලෙස් මගින් දූෂිත වීම තම කැමැත්තෙන් මුල් අවස්ථාවේදී පාලනය කළ නොහැක , යමෙකුගේ “ගති” වලට අනුව එය ස්වයංක්‍රීයවම සිදුවේ. අපට කළ හැකි එකම දෙය වන්නේ අපගේ “ගති” වෙනස් කර ගැනීමයි.

6. පහත සඳහන් උදාහරණය අප විමසා බලමු: පිරිසිදු ජලය අඩංගු විදුරුවක් සර්ව චේතසික 7 සහිත චිත්ත සේ ගත හොත් එයට සිහි (මනෝ) සහ ලුහු (මනසං) බිඳක් මිශ්‍ර කළ හොත් එය දූෂිතවූවත් දූෂිතවූ බවක් නොපෙනේ. ඊලඟට දඹුරු සිහි ස්වල්පයක් එයට එක් කළ හොත් ජලය ගුරු පාටට දුර්වර්ණ වන බව පෙනේ. මෙය *හදයන්* අදියර බඳුය. ඉන්පසු එයට වොක්ලට් කිරි ආදිය එක් කිරීමෙන් ජලය ඇත්තවශයෙන්ම දූෂිත වේ, එහෙත් එය බොහෝ දුරට තවමත් ජලයමය. එය *විඤ්ඤාණ* අවස්ථාවේ ඇති දූෂිතවූ චිත්තය මෙන්ය. *විඤ්ඤාණ* යනු දූෂිතවූ චිත්ත යයි.

අරහතුන් වහන්සේගේ චිත්ත “මනසං” අවධියෙන් ඔබ්බට දූෂිත නොවේ (අරහත් ඵල සමාපත්තියට සම වැදී “නිබ්බාන සුඛ ” යෙන් සිටිනා විට අරහතුන්වහන්සේට ඇත්තේ *පඛාස්වර චිත්ත* හෝ ශුද්ධ චිත්තය) . අන් සෑම අයෙක්ම *විඤ්ඤාණ* අවධියට පත්වේ. එහෙත් යමෙක් සෝවාන් අවධියට පත්වූ වූ විටදී පවා දූෂිත මට්ටම බෙහෙවින් අඩුය. එසේ වන්නේ සෝවාන් පුද්ගලයා අපායගාමී “ගති ” අත්හැර දමා ඇති හෙයිනි.

මෙවන් අධි වේගී ක්‍රියාවලියක් හුදු ආත්ම ශක්තියෙන් පමණක්ම පාලනය කළ නොහැක. ඒ සඳහා නියම පිලිවෙල වන්නේ පියවරෙන් පියවර ලෝභ ද්වේෂ සහ මෝහ යන්ගෙන් මනස පිරිසිදු කර ගැනීම බව අපට දැන් පැහැදිලිය.

“මනෝ ” යන්න මනසට යොදා ගත නොහැකි බව දැන් ඔබට පැහැදිලි වනු ඇත. “මනෝ ” යනු අල්ප මාත්‍රාවක් දූෂිතවූ චිත්තය යයි. එය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දූෂිත වී

විඤ්ඤාණ අවධියට පත්වන විට එය එම “සිතිවිලි අරමුණ” ට හෝ ආරම්භය යට අදාළ සියලුම චේතසික අල්වා ගනී.

අවසාන අධ්යරෝහිදී අති ගම්භීර දෙයක් සිදුවේ. මනසිකාර චේතසික විසින්, සිද්ධියට අදාළ අනාගතය හා සම්බන්ධ “අපේක්ෂා සහ සිහින” මෙන්ම සියලුම අදාළ අතීත විඤ්ඤාණ (නාම ගොත්ත වශයෙන් ස්ථිරව පිහිටා ඇති) ක්‍රියාවට නංවයි. නිදසුනක් වශයෙන් මහරම් නිවසක් දැකීමෙන් සිතක් පහල වූයේ නම්, එම නිවස තමා මින් පෙර දැක ඇති එවන් නිවාස හා මෙන්ම තමා ගොඩනැගීමට සිහින මවන්නාවූ නිවස හා සංසන්ධනය කරයි. එහෙයින් අවසාන ස්වරූපයේදී “චිත්තය”, තමා දුටු වස්තුවෙහි ස්වභාවය පමණක් නොව තමාගේ කැමති අකැමති බව ආදියද ප්‍රකාශවන්නාවූ වඩාත් සංකීර්ණ දෙයකි.

මෙම “චිත්ත” හෝ විඤ්ඤාණයෙහි අවසාන අදියර, එම විශේෂිත සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් වූ යමෙකුගේ රූපීය අරූපීය ආදිය අඩංගු “සංයුක්ත සතිමත්ඛව හෝ දැනීම” යි.

7. එකක් හෝ විඤ්ඤාණක්කන්ධෝ කිහිපයක් හෝ අප ප්‍රත්‍යක්ෂ නොකරයි, කළ නොහැකියි එහෙත් අප සිතිවිල්ලක් යයි දැනගන්නේ එවන් විඤ්ඤාණක්කන්ධෝ රාශියක එකතුවකි, එය තවදුරටත් අප හඳුන්වන්නේ චිත්ත හෝ සිතිවිල්ලක් වශයෙනි, “ සිතිවිල්ලක් යනු කුමක්ද?” සහ “ චිත්ත සහ චේතසික - විඤ්ඤාණ (සංජානනය) පහල වන්නේ කෙසේද? ” කියවන්න.

එවන් ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් සඳහා භාවිතාවන විකල්ප පද වන්නේ චිත්ත , සිතිවිලි , සංජානනය සහ විඤ්ඤාණය වේ.

එහෙයින් , අප පොදුවේ විඤ්ඤාණය වශයෙන් හඳුන්වන්නේ චිත්ත රාශියක එකතුවකි. පටිච්චසමුප්පාද යෙහි “අවිජ්ජා පච්චයා විඤ්ඤාණා” යන්නෙහි විඤ්ඤාණ වශයෙන් ගන්නේද මෙම චිත්ත රාශියක එකතුවය, වඩාත් නිවැරදිව විඤ්ඤාණක්කන්ධෝ රාශියක එකතුවකි.

8. වැදගත් පොදු සම්මත කිහිපයක් පෙන්වා දීමට කැමැත්තෙමි.

සිතිවිලි (ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් පවා) යන පදයට අදහස් රාශියක් පැවතිය හැක.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Thought>

සාමාන්‍යයෙන් “ චින්තන ” යන පදයෙන් සිතිවිල්ලක් යන අදහස ප්‍රකාශ කිරීමටත්, විකල්පදාණය යන පදය සිතිවිල්ලක් ආශ්‍රිත “සතිමත් බව” ප්‍රකාශ කිරීමටත් යොදා ගනී. බොහෝ විට එසේ කිරීමෙන් ගැටළුවක් මතු නොවුනත් සාකච්ඡාව වඩාත් ශාස්ත්‍රීය බවට පත්වේ නම් වැඩි විස්තර සඳහා නැවතත් මෙම කොටස කියවා බලන්න.

2. විකල්පදාණය (සංජානනය) විවිධ වර්ග හා ආකාර විය හැක

1.විකල්පදාණය සවේනනික සත්ත්වයන්ට විශේෂිතයි. ශාක සජීවී වුවත් විකල්පදාණයක් නැත, ඒවා පරිසර සාධක වලට ප්‍රතිචාර දැක්වුවත් සිතීමේ හැකියාව නැත.සවේනනික සත්ත්වයන් නමුත් සජීවී බව දැනී එහෙත් එම මූලික සජීවී බව දැනීම ඇත්ත වශයෙන්ම විකල්පදාණය නොවේ.

විකල්පදාණයෙහි මෙම පාරිශුද්ධ මට්ටම (මූලික සජීවී බව දැනීම) හඳුන්වන්නේ චින්තන අවස්ථා වශයෙනි.

චින්තන උදාවන්නේ චින්තන හා එක්ව යන “මහෝ සාධක” හෝ චේතසික 7 ක් සමගය, මෙය “ චින්තන සහ චේතසික - විකල්පදාණය (සංජානනය) පහල වන්නේ කෙසේද? ” යන්නෙහි විස්තර තර ඇත. එය තවදුරටත් අවධාරණය කිරීම පිණිස මෙසේ සඳහන් කළ හැක. ශුද්ධ චින්තන උදාවන්නේ සර්ව චේතසික සමග වන අතර සෑම විටම චින්තන යනට එම චේතසික 7 පවතී.

එහෙත් සවේනනික සත්ත්වයෙකුගේ චින්තන උදාවූ ක්ෂණයෙහිදීම අනෙක් චේතසික මගින් දැමෙන වේ. චින්තනයක් තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාලයක් වන ආයු කාලය තුලදී එය ක්‍රමයෙන් හොඳ හෝ හරක චේතසික මගින් දැමෙන වේ. හය සිදුවන්නේ පියවර 9 කිනි. මෙය ඉහත “ සිතිවිලි (චින්තන), සංජානනය (විකල්පදාණය) සහ මනස (හඳුය වත්තු) - හැඳින්වීම ” යටතේ විස්තර කළෙමු.

2. “චින්තන සහ චේතසික - විකල්පදාණය (සංජානනය) උදාවන්නේ කෙසේද?” විස්තර කර ඇති පරිදි චින්තනයකට “වර්ණ” එක් කරන්නේ එම අතිරේක චේතසික වේ: චින්තනය

සමග යහපත් වේගසික සමූහයක් උදාවුනි නම් එය “ හොඳ චින්තයක් ” හෝ “ හොඳ විකල්පදාණය ” ක් වන අතර එය “අයහපත් වේගසික” සමූහයක් නම් සිතිවිල්ල හෝ විකල්පදාණය අයහපත් එකක් වේ (එම වේගසික අම්බුව පවතී). එසේම, යහපත් හෝ අයහපත් ඝනයට නොවැටෙන නොබැඳි සිතිවිලි හෝ නොබැඳි විකල්පදාණද ඇත.

නොයෙක් ආකාරයට විකල්පදාණ අත්විඳිය හැක. මෙම සෑම ආකාරයකටම විශේෂිතවූ නාමයක් දිය නොහැකි නිසා ඒ සෑම ආකාරයක්ම විකල්පදාණ වශයෙන් සමූහ ගත කොට ඇත. චිත්ත, විකල්පදාණ, මනෝ යන පද මෙන්ම වක්ඛු විකල්පදාණ, සෝන විකල්පදාණ ආදිය සහ විපාක විකල්පදාණ වැනි පද නොයෙක් අර්ථයෙන් භාවිතා කරන හෙයින් තම මව් භාෂාව ඉංග්‍රීසි හෝ චීන හෝ පාලි භාෂාවට ඉතා කිට්ටුම භාෂාව වන සිංහල වුවත් එම යෙදුම් වල අර්ථ ව්‍යාකූල විය හැක. එහෙත් ඒ සෑම පදයකටම සුක්ෂමවූ අනන්‍යතාවයක් ඇති අතර තව දුරටත් විමර්ශනයේ යෙදෙන විට අර්ථයන්හි පවතින්නාවූ සුක්ෂම වෙනස් කම් පැහැදිලි වනවා ඇත.

3. බොහෝ විට විකල්පදාණ යන්න පරිවර්තනය කරන්නේ “සංජානනය” වශයෙනි. එහෙත්, උප විකල්පදාණය හෝ සංජානන ස්තර (layers of consciousness) සේ විකල්පදාණ යන පදය විවිධ අර්ථයන් භාවිතා කළ හැක.

“සිත” යන පදය බොහෝ විට චිත්ත , මනෝ සහ විකල්පදාණ සඳහා භාවිතා කැන හෙයින් මෙම ගැටළුවට සිංහල කථාකරන්නන්ට නිතර මුහුණ දීමට සිදුවේ. එසේම, සිංහල භාෂාවෙන් උප විකල්පදාණය සඳහා යටිසිත යන පදය යොදා ගනී.

සිග්මන්ඩ් ෆ්‍රොයිඩ් ගේ මතයට අනුව “උප විකල්පදාණය” හෝ “යටි සිත” වෙනම චිත්තයක් නොවේ (එක චිත්තයකදී පැවතිය හැක්කේ එක චිත්තයක් පමණි). ඕනෑම චිත්තයකට සංජානන ස්තර රාශියක් පැවතිය හැක, මනසිකාර වේගසිකයට මෙහිදී ප්‍රධාන භූමිකාවක් ඇත.

නිදසුනක් වශයෙන් එක් මොහොතකදී අපට උප විකල්පදාණ රාශියක් පැවතිය හැක. එක් විශේෂිත වැයනයක් මිලදී ගැනීමට, ලබන සතියේ දී සංචාරයක් සඳහා යාමට, නිවසක් ගොඩනැගීමට වැනි සැලසුම් පැවතිය හැක, මේ සියල්ල පවතින්නේ වෙන

වෙනම වින්ත වල උප විකද්දකුණයෙහිය . අප ආශා කරන්නාවූ වාහනය වැනි වාහනයක් මහමගදී දුටුවහොත් විකද්දකුණය ඒ ගැන ඔබගේ සෝදිසියට යොමු කරනා හෙයින් එම වාහනය ගැන සුපරිකෂාවෙන් බලයි.

බුදුන් වහන්සේ භික්ෂූන්ට අවවාද කළේ වැදගත් වන්නේ නියම අර්ථය පහදා දීම බවයි. වෙනත් භාෂාවකින් වාක්‍ය රාශියකින් ප්‍රකාශ කළ යුතු දේ මෙම වැදගත් පාලි පද ගැඹුරු අර්ථ නිරූපනය කරන හෙයින් පටිච්ච සමුප්පාද හෝ තන්හා විස්තර කිරීමේදී මෙන් අර්ථය පැහැදිලිව අවබෝධ කර ගැනීමට පාලි පද භාවිතා කිරීම වඩාත් උචිතය.

ඉන්ද්‍රිය ද්වාර හා කම්ම ආශ්‍රිත විකද්දකුණ වර්ග

විකද්දකුණ සංකීර්ණය. විවිධ ආකාරයෙන් සහ වර්ග වශයෙන් හය ප්‍රකාශවේ. විකද්දකුණ කාන්ඩ දෙකක් ගැන පළමුවෙන් විමසා බලමු.

1.විකද්දකුණ ආශ්‍රිත කම්ම හෝ සංකාර අනුව වර්ග කළ හැක :

කම්ම විකද්දකුණ, විපාක විකද්දකුණ, සහ කිරිය (හෝ ක්‍රියා) විකද්දකුණ.

මෙම පදවලින් අදහස් වන්නේ කුමක්දැයි සරලව විමසා බලමු.

කම්ම හා සම්බන්ධයෙන් විකද්දකුණ කාන්ඩ තුනකට බෙදා වෙන් කළ හැක. කම්මයක (සංකාර) නිරත වෙද්දී උදාවන විකද්දකුණය කම්ම විකද්දකුණය වේ. නිදසුනක් වශයෙන් යමෙක් යම් දෙයක් සොරා ගනිද්දී හෙතෙම ඒ ගැන දනී, එනම් යමෙක් “සොරකම් කරන (බව දැනීම හෙවත්) විකද්දකුණය”.

කම්ම විපාක වශයෙන් උදාවන විකද්දකුණය, එහෙයින් එය අපගේ පාලනයෙන් තොරය. හුදෙක් එය ඒ ආකාරයෙන්ම හට ගනී. එය අව්‍යාකත විකද්දකුණ හෝ විපාක විකද්දකුණ සේ හැඳින්වේ. විපාක විකද්දකුණ යන පදයට මම වඩාත් කැමැත්තක් දක්වමි. නිදසුනක් වශයෙන් යමෙක් මහමග පා ගමනින් යන විට පාර අසබඩ යම් වටිනා වස්තුවක් ඇස ගැසුනොත් එය වක්බු විකද්දකුණ (යමක් දැකීම) මෙන්ම කම්ම විපාකයක් නිසා උදාවූ විපාක විකද්දකුණ ද වේ.

තුන්වැන්න, කම්ම හා සම්බන්ධ නැති, කිරිය (ක්‍රියා) විකද්දකුණය . කම්ම වශයෙන් හොඳ හෝ නරක නොවන්නාවූ යම් දෙයක් ගැන අප සිතන විට, කරා කරන විට ඒවා

සිදු කරන්නේ “කිරිය විඤ්ඤාණයෙන්ය ”. අප නිවස පිරිසිදු කිරීමේ දෛනික වැඩ ගැන සිතීම හෝ කෙනෙකුගෙන් වේලාව කියදැයි ඇසීම හෝ යම් පානයක් ලබා ගැනීමට මුළුතැන් ගෙයට ඇවිද යාම ආදිය කරන්නේ කිරිය විඤ්ඤාණයෙන් යුතුවය.

2. අප වාහනයකින් යන අතර පිටත බලන විට අප බොහෝ දේ දකී. අප එසේ බොහෝ දේ දකිනා බව දැන සිටියත් ඒ සෑම දෙයකටම අවධානය යොමු කරන්නේ නැත. ඒවා අප වෙත ඉදිරිපත් කරන්නාවූ විපාක විඤ්ඤාණ වේ, එහෙත් බොහොමයක් එම දේ ගැන අපට රුචිකත්වයක් නැත. එහෙත් හදිසියේම, අපගේ කුතුහලය අවුස්සන්නාවූ යමක් අප දකී, සුන්දර නිවසක් යයි සිතමු. එවිට අපගේ අවධානය එය කෙරෙහි රඳවමින් එය අපගේ දර්ශන පථයෙන් ඉවත්වන තෙක්ම ඒ දෙස අවධාරනයෙන් බලයි. එය අපතුලවූ “ගති” උත්තේජනය කරන්නාවූ , අභිමතය ප්‍රකාශ කරන්නාවූ විපාක විඤ්ඤාණ වේ. එය කම්ම විඤ්ඤාණ ආරම්භ කිරීමෙන් නව තවත් කම්ම රැස්කිරීමට හේතුවන්නාවූ තත්වයකට අපව ඇද දමයි.

නිදසුනක් වශයෙන් අප එම නිවස ගැන ඇත්තෙන්ම උනන්දුවක් දැක්වූයේ නම් එවන් නිවසක් ගොඩ නගා එහි වාසය කරන්නට ඇත්නම් කෙතරම් හොඳ දැයි සිතන්නට පටන් ගනී. දැන් එම දර්ශනය පදනම් කර අප සංකාර ගොඩ නගයි (එනම් කම්ම ජනයා කරයි). නිවස දැකීමේ මුල් විපාක විඤ්ඤාණ හේතුවෙන් ගොඩ නැගෙන සිතිවිලි හෝ විඤ්ඤාණ කම්ම විඤ්ඤාණ වේ.

අපගේ ජීවිතයේ සෑම අත්දැකීමක්ම මූලික වශයෙන් මෙම කාණ්ඩ තුනට අයත්ය.

3. ඒ සෑම විඤ්ඤාණ යක්ම සම්පූර්ණ වෙනස් ආකාරයකින් ඉන්ද්‍රිය ද්වාර මත පදනම්ව, කාණ්ඩ 6 කට බෙදා වෙන්කර විස්තර කළ හැක. එවිට වක්ඛු විඤ්ඤාණ (දෘෂ්ටි සංජානනය), සෝන (ශබ්ද), ඝාණ (ගඳ සුවඳ), පිච්චා (රස), කාය (ස්පර්ශ) සහ මනෝ (මනස) විඤ්ඤාණ (සංජානනය) අපට ලැබේ.

ඉහත දැක්වූ උදාහරණයේ විඤ්ඤාණ ආකාර තුනම හට ගැනීමට හේතුවූ යේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය යි, එනම් යමක් දැකීම නිසා හෝ දෘෂ්ටි සංජානනය හේතු වෙති. නිවසක්

අත්කර ගැනීමේ සිතිවිලි ඇතිවූයේ මනසේ වන හෙයින් කම්ම විකද්දාණ අවධියේදී ඒවා මනෝ විකද්දාණ බවට පත්වේ.

එසේම වාහනයේ ගමන් ගන්නා වෙනත් මගියෙක් අප ස්පර්ශ කළ හොත් අප එම පුද්ගලයා දෙස හැරී බලයි, මක්නිසාද යත් අප කාය විකද්දාණයකට (එය විපාක විකද්දාණ යක් ද වේ) මුහුණ දුන් නිසාය. එම ස්පර්ශය අත්වැරදීමකින් වූ දෙයක් නම්, අප එය අමතක කර දමයි. එය යම් පුද්ගලයෙකු දැකීමක් වැනි උදාසීන සිද්ධියකි (කිරිය විකද්දාණ). කෙසේවෙතත්, එම පුද්ගලයා අප පෙර දී ප්‍රේමාන්විත සම්බන්ධයක් පැවැත්වූ කෙනෙක් නම්, අප කම්ම විකද්දාණ (මනෝ විකද්දාණ) ජනනය කරයි.

එහෙයින් ඔබ මේවා ගැන ආවර්ජනය කිරීමෙන් අපගේ සියලු අත්දැකීම් මූලික වශයෙන් කාණ්ඩ දෙකකට බෙදා වෙන් කළ හැකි බව අවබෝධ වේ. එනම් එම අත්දැකීම් විපාක විකද්දාණ, කම්ම විකද්දාණ සහ කිරිය විකද්දාණ හෝ ඉන්ද්‍රිය සංජානනය කාණ්ඩය වශයෙන් සමූහ ගත කළ හැක.

4. අනෙක් විකද්දාණ වර්ග ගැන අපි පසුව සාකච්ඡා කරමු. මෙතැන් සිට පටිච්චසමුප්පාදයට බෙහෙවින් වැදගත් වන දෙයක් සාකච්ඡාවට භාජනය කරමු.

. පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය ආරම්භ වන්නේ “අවිජ්ජා පච්චයා සංකාරා ” සහ “ සංකාර පච්චයා විකද්දාණ ” ආදී වශයෙනි. මෙම විකද්දාණය විපාක විකද්දාණයක් හෝ කිරිය විකද්දාණයක් නොවේ, එහෙත් කම්ම විකද්දාණය ක් පමණි.

අප යමක් දැකීම හෝ ශ්‍රවණය කිරීම, සාමාන්‍යයෙන් සිදුවන දේය. එවැනිනකට අදාළ විකද්දාණය ජනනය කිරීමෙහි ලා අවිජ්ජාව හේතු නොවේ. එවන් විකද්දාණයක් හා ආශ්‍රිත පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රයක්ද නැත.

එහෙත් අප දුටු දේ හෝ ඇසූ දේ මත පදනම්ව, ක්‍රියා කිරීමට තීරණය කළ හොත් (අප එයට ආශා කරණ හෙයින් ඒ දෙස නැවත වරක් බැලීමට තීරණය කළ හොත්) එවිට අප සංකාර සිද්ධියක් (කම්ම) ආරම්භ කරයි. දැන් එම නවතම සිද්ධිය “අවිජ්ජා පච්චයා සංකාරා ” සහිතව (පවුන්ති) පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය ආරම්භ කර “ සංකාර පච්චයා විකද්දාණ ” වලට හේතු වේ. එනම්, මෙම විකද්දාණය හට ගත්තේ සංකාර නිසාය, එහෙයින් එය කම්ම විකද්දාණය කි.

5. සාමාන්‍යයෙන් ජීවිත කාලයේදී අපගේ ඉන්ද්‍රියන් සය ඔස්සේ ඉන්ද්‍රිය ආදාන (යෙදවුම්) අති විශාල සංඛ්‍යාවක් නිරන්තරයෙන්ම අප වෙත ලැබේ. යම් දෙයක් අපගෙන් ගිලිහිය හැකි ඇති නිය නිසා, හැකි සෑම අදානයකටම අපගේ අවධානය යොමු කිරීමේ හැමුරුවක් ඇත. නිරන්තරයෙන් ඉන්ද්‍රිය සය අතර අවධානය යොමු කිරීමට, ඉදිරියටත් පසු පසටත් මනස මෙහෙයවන නිසා, අපගේ මනස සාමයෙන් තොර වීමට මූලික හේතුව වන්නේ ද මෙයයි. අපගේ ආශාවන් බහුලවූ යේ නම් එම සියලු ඉන්ද්‍රිය ආදාන අනුව කටයුතු කිරීමට අපගේ මනස සියලු දිශාවන් කරා ඇදෙනු ඇත.

වඩාත් කලබල පරිසරය යන් මගහැරීමෙන් (එනම් හුදකලා වූ තැනකට යාමෙන්) මෙම තන්ත්වය බාල කර ගත හැක. “එහෙත් අපට සයවන ඉන්ද්‍රිය යෙන් ලැබෙන්නාවූ ආදාන නවතා දැමිය නොහැක ” එනම් මනස ය, මනස නවතා දැමීමට එය පිරිසිදු කළ යුතුය. භාවනාවෙහි වැදගත්ම කරුණ වන්නේ මෙයයි. ලෝභ, ද්වේෂ සහ මෝහයෙන් (සාවද්‍ය දැකීම හෝ මිච්චා දිට්ඨි) මනස පීඩාවට පත්වේ නම් “ නිසල මනස”ක් ලැබිය නොහැක.

6. එහෙයින් අරහතුන් වහන්සේ නමකගේ මනස කලබල කාරී පරිසරයකදී වුවත් නිසසලය, නොදැවේ. සෝවාන් පුද්ගලයාද යම්තාක් දුරට එය සිදු කරයි.

මාර්ගඵල ලබා ගැනීමට පෙර වුවද ,අනිච්ච,දුක්ඛ, අනන්ත යන දහමි කරුණු හැදෑරීමෙන්, “සාවද්‍ය දෘෂ්ඨිය ” ආශ්‍රිත කෙලෙස් ක්‍රමයෙන් දුරු කර ගැනීමෙන් යමෙකුට සාමාධියට සහ ඉන්පසුව ධ්‍යාන පවා ලබා ගතහැක.

එවිට මනස හරහා ගලා යන විවිධාකාර විඤ්ඤාණ සංඛ්‍යාව අඩු වේ (“ ඒ ඇසුනේ මගේ අසල් වැසියාගේ වාහනය වගේ, ඇ වෙළඳපොලට යනවාද? ”, “ මගේ සතුරන් අද කුමක් අරඹයා සැරසේද? ”, “ මටත් එවන් ශරීරයක් වූ වා නම් ” , “මට හවන් ප්‍රසන්න නිවසක් නැත්තේ ඇයි? ”; මේ සියල්ල අපගේ මනස අනවශ්‍ය ලෙස පීඩාවට පත්කරන්නාවූ විවිධාකාර විඤ්ඤාණ වේ .

මේ සියල්ල පහසුවෙන් නවතා දැමිය නොහැකි බව අවබෝධ කර ගත යුතුය. මූලින්ම බුද්ධ ධර්ම හදාරා අපගේ මනස පිරිසිදු කර ගැනීමෙන් ඒ සියල්ල ස්වයංක්‍රීයවම නතර වේ (සදාකාලික සුඛ ලබා දෙන්නාවූ යහපත් දේ ඇති විට අනවශ්‍ය දේ ගැන සිතීමෙන් ඇති ඵලය කුමක්ද?) .

3. විඤ්ඤාණ , සිතිවිලි සහ උප විඤ්ඤාණය

1. සිතිවිල්ලක් (චිත්ත) පවතින්නේ විශේෂිත වූ අරමුණක් සහිතවය, එය වාහනයක් මිලදී ගන්න සිතනවා හෝ පා ගමනකට යාම ගැන සිතනවා වැනි දෙයක්ය. එක ක්ෂණයකදී ඇත්තේ එක චිත්තයක් පමණි. එහෙත් එය පවතින්නේ තත්පරයකින් මිලියනයකින් පංගුවක් පමණි. එසේම මෙහිදී අප අත්විඳින්නේ වින්ත රාශියකින් සමන්විතවූ විඤ්ඤාණක්කන්ධ යකි. යමෙකුට එක් චිත්තයක් පමණක් කිසිවිටකවත් අත්දැකිය නොහැක. එහෙයින් අප සිතිවිල්ලක් යයි හඳුන්වන්නේ වින්ත රාශියක ප්‍රතිඵලයක්ය. වඩාත් නිවරදුව එය, විඤ්ඤාණක්කන්ධයක් සේ කැටිකළ වින්ත විචි රාශියක ප්‍රතිඵලයකි.

සෑම වින්ත යකම, ඉතා වැදගත්වූ සංඥ, එස්ස සහ මනසිකාර චේතසික ද ඇතුළුව, බොහෝ චේතසික ගැබ්ව ඇත. එසේම වින්ත යක මනෝභාවය විස්තර කරන්නාවූ “හොඳ” හා “හරක” චේතසික ද වේ.

යමෙක් කෝපයට පත්වූ විට ඒ අවස්ථාවෙහිදී ඇති බොහෝ වින්ත වලට ඇත්තේ වෛර (පටිස සහ/ හෝ ද්වේෂ) චේතසික වේ. එම පුද්ගලයාම කුසගින්නෙන් බොළහ අයෙකුට ආහාරයක් දෙන අවස්ථාවේදී ඇති වින්ත යෙහ ඇත්තේ කරුණාවන්ත සහ/හෝ මෙත්‍රී චේතසික වේ. යහපත් හා අයහපත් චේතසික එකට මිශ්‍ර වන්නේ නැත, එනම් යමෙකුට ඇත්තේ එක්තෝ හොඳ සිතිවිල්ලක් නැතහොත් හරක සිතිවිල්ලකි. චේතසික ගැන විමර්ශනයක් සඳහා “ චේතසික (මනෝ සාධක)” කියවන්න.

2. මනසිකාර සහ සංඥ චේතසික සෑම වින්තයකම ඇත. අතීත මතකයන්, පුරුදු (ගති) සහ දැඩි ආශාවන් (ආසව) වින්තයක දුරා සිටින්නේ මෙම චේතසිකය. ගති සහ ආසව සෑම වින්තයකම විදුහා පෑවේ නැතත්, උත්තේජනයක් ඇතිවූ විටක මතු විය හැකි අයුරින් සුප්තව හෙවත් අක්‍රියව පවතී.ගති සහ ආසව වින්තයකින් වින්තයකට රැගෙන යයි (ඒවා ඉවත දමන තෙක්). එසේම නව පුරුදු සහ ආශාවන් ඕනෑම අවස්ථාවක එක් කර ගත හැක.

3. විඤ්ඤාණ සිතිවිල්ලක් නොවේ එහෙත් එය සිතිවිලි වල අඩංගුය. වින්තයක සමස්ත අත්දැකීම නියෝජනය කරන්නේ විඤ්ඤාණයයි , එය ප්‍රධානවශයෙන් විස්තර කරන්නේ

එම වින්තවල වේතසික මගිනි. එක් වින්තයක් හේතු කොට ගෙන කිසිවෙකුවත් විකද්දාණ අත්නොදකී. එහෙත් යමෙක් අත්දකින්හේ වින්ත මිලියන හෝ බිලියන ගනනක සාමාන්‍යය කී. පොකුර හෝ ගොඩ යන්නට පාලියෙන් සහ සිංහලෙන් කන්ද යන්න භාවිතා වේ. එහෙයින් අප අත්දකින්හේ විකද්දාණක්කන්ධය නැතහොත් වින්ත පොකුර හෝ සමූහ ගනනාවක සාමාන්‍යය (අගය) කී.

විකද්දාණය බහුආංශික (පැති රාශියක් සහිත) මෙන්ම සංකීර්ණ දෙයකි. විවිධ වර්ගයේ විකද්දාණ එකවර පැවතිය හැක. එක් අවස්ථාවක පවත්නා එක් වර්ගයක විකද්දාණය ගැන අප සෘජුව දැන සිටියත් මතුපිටට නොපෙනෙන විකද්දාණ වර්ග බොහොමයක් යට සැඟවී පවතී. සිග්මන්ඩ් ග්‍රොයිඩ් “උප විකද්දාණය ” යයි හැඳින්වූයේ මෙයයි.

4. සිනිවිල්ලක් යනු ඕනෑම මොහොතක මනසෙහි පවතින (දරා සිටින්නාවූ) දෙයයි. මගේ සිල්ලර බඩු සඳහා මුදල් ගෙවන විට මාගේ සිනිවිලි යොමුවී ඇත්තේ එම ගනුදෙනුව වෙතයි.එහෙත් ඒ වන විටත් බොහෝ වර්ග වල විකද්දාණ “පසුබිමෙහි” ක්‍රියාත්මක වනවා විය හැක. මම නිවසක් ගොඩනගනවා, විභාගයක් සඳහා ඉගන ගන්නවා, වාරිකාවක් සැලසුම් කරනවා හෝ මාගේ දරුවාගේ උපන් දින සාදය සැලසුම් කරනවා විය හැක, මෙම කිසිවක් ගැන මම මගේ සිල්ලර බඩු සඳහා මුදල් ගෙවන විට නොසිතුවත් , මෙම සියලු විකද්දාණ පසුබිමෙහි ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතී.

කෙසේවෙතත්, මේ කිසිවක් හෝ දිගු කලකින් මම නොසිතූ දේවල් “උප විකද්දාණ ” යෙහි ගැඹුරින් පැවතිය හැක. එහෙත් ඒ ආකාරයේ වෙන් වශයෙන් දැක්විය හැකි “උප විකද්දාණය ” ක් නැත. මෙම සියලු ආකාරයේ “ විකද්දාණ ” පවතින්නේ එක් සිනිවිල්ලක (වින්ත) ය. එසේම එකවරකට ඇත්තේද එක් වින්ත යක් පමණි. **“සිනිවිල්ලක් යනු කුමක්ද? ”** කියවන්න. එසේනම්, බොහෝ විකද්දාණ වර්ග පසුබිමෙහි රහසින් රැඳීසිටින්නේ කෙසේද?

5. මේ සියල්ල ඒ අයුරින් සිදුකරන්නේ (වේතසික) මනෝ සාධක විසිනි. මතකය (මනසිකාර), ස්පර්ශය (එස්ස) සහ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය (සංඥ) යන වේතසිකයන්ට මෙහි

වැදගත් භූමිකාවක් ඇත. සෑම වින්තයකම පවතින්නාවූ මෙම වැදගත් “සර්ව චේතසික ” වල, අපගේ අභිප්‍රායයන් මෙන්ම අපට සිදුවූ සෑම දෙයක්ම අන්තර්ගත වේ. ඇත්තවශයෙන්ම, බොහෝ කලකට පෙර වූ සිද්ධි හා සැසඳීමේදී මෑතකදී වූ සිද්ධීන් “ මතුපිටට ආසන්නව” පවතී. එය එම සිද්ධියෙහි ඇති වැදගත්කම මතද රැඳේ. සමහර විශේෂිත සිද්ධි බොහෝ කලකට පෙර සිදුවූවත් පහසුවෙන් සිතියට නැගිය හැක.

අපට සියලු දේම මතක් කළ නොහැකිවුවත් මතක සියල්ලම ස්ථාපිත ව පවතී, ඒ සියල්ල නාමගෝත්ත වශයෙන් මනෝ තලයේ ස්ථිරව තැන්පත්ව ඇත.” **අබණ්ඩ මතක සටහන් ගැන මෑතකදී වාර්තා වූ සාකච්ඡා (HSAM)**” කියවන්න. එහෙත් අපට සිති කැඳවිය හැකි ප්‍රමාණය මොළයේ වර්තමාන තත්ත්වය හා බොහෝ සාධක මත සීමාවේ. අප වයසට යත්ම සිති කැඳවීමේ හැකියාව හීන වී යයි.

6. විකද්ද්‍යාණය අපගේ බොහෝ මතකයන්, ගති හා ආසව වල අවසන් ප්‍රතිඵලය වේ.

යමෙක් යම් දෙයක් නැවත නැවත කරයිද එම ක්‍රියාව හෝ සිද්ධිය සඳහා විකද්ද්‍යාණයක් ඇරඹේ. නිදසුනක් වශයෙන් යමෙක් දුම් පානය කිරීමට පටන් ගත් විටක ඒ සඳහා විකද්ද්‍යාණයක් ගොඩ නැගේ. එසේම වැඩි වැඩියෙන් දුම් පානය කිරීමෙන් ඒ විකද්ද්‍යාණය තව තවත් ප්‍රබල වේ. එය නැවත නැවත කිරීමෙන් “විකද්ද්‍යාණය පෝෂණය” කිරීම සිදු වේ. වෙනත් වචන වලින් කිවහොත් පුරුදු හට ගන්නේ එම පුරුද්දෙහි විකද්ද්‍යාණය නැවත නැවත පෝෂණය කිරීමෙනි.

යම් විකද්ද්‍යාණයක් මනසට සුව දායක වේ නම් එම විකද්ද්‍යාණය නිතර පෝෂණය වීමට උත්සාහ කරයි. යමෙකුට දුම් පානය කිරීමේ පුරුද්ද ඇත්නම්, එයට අදාළ විකද්ද්‍යාණය, හැකි සෑම අවස්ථාවකදීම දුම් පානය වෙතට ඔහුගේ අවධානය යොමු කිරීමට වෙර දරයි. නිදසුනක් වශයෙන් දුම් පානය කරන්නෙකු අදාළ වෙළඳ දැන්වීමක් දුටු විට එය, “ උප විකද්ද්‍යාණයෙහි ” වූ දුම් පානයට ඇති ආශාව හෝ දුම් පානයට අදාළ විකද්ද්‍යාණය උත්තේජනය කරයි.

7. අකැමැත්තකට අදාළව ආරම්භවූ විඤ්ඤාණයක් වුවද ක්‍රියාත්මක වන්නේ ඒ ආකාරයෙන්ම වේ. නිදසුනක් වශයෙන් යමෙක් ඔබට අතීතයේ දිනක යම් අනර්ථයක් සිදු කළේ නම්, ඔහුගේ නම ඇසීමෙන් පමණක්ම වුවත් එම විඤ්ඤාණය නැවත මතු වේ. අප කැමති දේට මෙන්ම අකැමති දේටත් අප බැඳෙන්නේ එහෙයිනි, එයයි තන්හා යන්නෙහි අදහස, එනම් දැඩි ආශාව නිසා මෙන්ම වෛරය නිසා බැඳීම. **“තන්හා - දැඩි ලෝභය, වෛරය සහ අවිද්‍යාව නිසා බැඳෙන අයුරු ”** කියවන්න.

8. සියලු විඤ්ඤාණ පසුබිමෙහි එක් රැස්වන්නේ නැත. දුර්වල විඤ්ඤාණ විශේෂයෙන් නැත නැවත පෝෂණය නොවේ නම් නීත වී අතුරුදහන් වෙයි. නිදසුනක් වශයෙන් මම විදේශ සංචාරයක් සැලසුම් කර ඊට අවශ්‍ය සියලු දේ පිලියෙල කලා යයි සිතන්න. තව තවත් සූදානම් වීමත් සමග එම සංචාරය පිළිබඳ නැගෙන සිතිවිලි ද වැඩි වේ. ඒවා එම විඤ්ඤාණය පෝෂණය කර වර්ධනය කරයි. සංචාරය සඳහා තොරාගත් රට ගැන අලුත් තොරතුරු රැගත් ප්‍රකාශණ කියවීමට පොළඹේ. එහෙත් මාගේ සංචාරයට පෙර එම රටෙහි දුරුණු යුධ තත්ත්වයක් ඇතිවූව හොත් වහාම සංචාරය අවලංගු කර දමයි. එම සංචාරය ගැන ඉන්පසු මම සැලසුම් නොකරන අතර මගේ මනස එයට ඉන්පසු කැමැත්තක් දක්වන්නේ නැත. එම සංචාරය සඳහා වූ විඤ්ඤාණය ඉන්පසු පෝෂණය නොවන හෙයින් ඉතා කෙටි කලකින් එය අතුරුදහන් වේ.

“විඤ්ඤාණය පෝෂණය ” කිරීමට හෝ පුරුද්දක් ශක්තිමත් කිරීමට භෞතික ක්‍රියාවලියක් ම අවශ්‍ය වන්නේ නැත. පර්යේෂණවලට අනුව දැල් පන්දු ක්‍රීඩාව පුහුණුවීම සිතින් මවා ගැනීමෙන් සහ පන්දුව සාර්ථකව දැලට දැමීම මනෝමය වශයෙන් මවා ගැනීමෙන් දැල් පන්දු ක්‍රීඩාව වර්ධනය කර ගැනීමට හැකිබව තහවුරු කර ඇත. මේවා **“මානෝ සංවේතනා”** වශයෙන් හැඳින්වේ. යම් තෝරාගත් අරමුණක් වෙත අවධානය යොමු කිරීම අතිශයින් ප්‍රබල විය හැක.

9. යම් අරමුණක් කරා ලගා වීමට සතර ඉද්ධිපාද හෝ මනෝ ශක්තියේ මූලික පදනම් සතර වන **චන්ද, චිත්ත, චීර්ය සහ චිමංසා** වැදගත් වන්නේ එහෙයිනි. යම් අරමුණකට ලගාවීමට යමෙක් අධික කැමැත්තක් ඇතිකරගත් විට (**චන්ද**), හෙතෙම ඒ ගැන බෙහෙවින් සිතීමට පටන් ගනී (**චිත්ත**), වෘයම් කරයි (**චීර්ය**), අරමුණ කරා ලගාවන්නේ කෙසේදැයි අදාළ කරුණු සොයමින් ඒවා නිරන්තරයෙන්ම විශ්ලේෂණය කරයි (**චිමංසා**). **“ මනෝ ශක්තියේ මූලික පදනම් සතර (සතර ඉද්ධිපාද) ”** කියවන්න.

10. අපගේ මනස බෙහෙවින් සංකීර්ණය එසේම ප්‍රබලය. එක හා සමාන සංකල්ප විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ පරීක්ෂා කිරීමට බෙහෙවින් වෙනස් මාර්ග ඇත. යම් සංසිද්ධියක් බුද්ධි ධර්ම මගින් විවිධ ආකාරයෙන් විශ්ලේෂණය කර එකම නිගමනයට පැමිණිය හැකිව ඇත්තේ එහෙයිනි. බුද්ධි ධර්ම ස්වසංගතය.

නිදසුනක් වශයෙන් සති කිහිපයකට පෙර රිදී වර්ණ X වර්ගයේ කාරයක් මිලදී ගැනීමට සැලසුම් කළා යයි සිතන්න. මම ඒ ගැන සිතමින් විවාර අධ්‍යයනය කරමින් සිටි අවධියේ, මහමග ගැන අවධානයෙන් යුතුව ධාවනය ගැන සිතීවිලි සහ සංජානනය (විකද්ද්‍යාණය) මනාව යොමු කරමින් රිය ධාවනයෙහි යෙදුනා යයි සිතන්න. එහෙත් හදිසියේ රිදී වර්ණ X වර්ගයේ කාරයක් දුටුවේ නම්, වාහනයක් මිලදී ගැනීමේ විකද්ද්‍යාණය සැනෙකින් උත්තේජනය වේ. මා දුටු කාරය හා මගේ මනසේ රැඳුණ වාහනය මම සංසන්ධනය කරනු ඇත. අප සතු විකද්ද්‍යාණය පෝෂණය කිරීමට මනස කැමතිය. වැඩි වැඩියෙන් පෝෂණය වන විකද්ද්‍යාණය වැඩි වැඩියෙන් ප්‍රබල වේ. මම කාරය ගැන වැඩි වැඩියෙන් සිතන්නේ නම් එය මිලදී ගැනීමේ අභිප්‍රායද ප්‍රබල වේ.

11. ඕනෑම අවස්ථාවක, එවැනි විකද්ද්‍යාණ රාශියක් “පසුබිමෙහි” හෝ “උප විකද්ද්‍යාණ ” යෙහි පැවතිය හැක. නිදසුනක් වශයෙන් අප එක් කාරියක සිට වෙනත් එකකට යන විට විකද්ද්‍යාණයද ඒ අනුව වෙනස් වේ. එහෙත් මතුපිට සංජානනය මට්ටමට මතු වීම පිණිස කල් යල් බලා යටින් පවත්නා බොහෝ විකද්ද්‍යාණ ඇත. අදාළ සංසිද්ධියක් මගින් ඒවා උත්තේජනය කෙරේ.

12. ප්‍රගුහවූ විකද්ද්‍යාණයක් පුරුද්දක් බවට පත්ව, පුරුද්ද ශක්තිමත් වී එය ඊලඟ භවය කරා රැගෙන යා හැකි ක්‍රම දෙකක් ඇත: අති ප්‍රබල පුරුද්දක් මරණ මොහොතේදී “පටිසන්ධි විකද්ද්‍යාණ” තෙක් ප්‍රමුඛ වී අනුරූප භවයක් කරා ගෙන ගොස් අනුරූප උපතක් ලබා දේ. නිදසුනක් වශයෙන් මරණ මොහොතේදී මසුරු පුද්ගලයෙක් “පේත භව” (ප්‍රේත භව) ක් ලබා පේත (පෙරේතයෙක්) යෙක් සේ උත්පත්තිය ලද හැක. අනෙක් අතට එම පුද්ගලයාටම “මනුෂ්‍ය භවයේ ” තව කාලසීමාව ඉතිරිව ඇත්නම් හෙතෙම ලෝභයෙහි “ පවුත්ති විකද්ද්‍යාණ ය” තව දුරටත්

පෝෂණය කරමින් අන් අයට අනර්ථයක්ම ගෙන දෙමින් වස්තුව රැස්කරයි. කිසිදිනක වස්තුව රැස්කිරීමෙන් සෑහීමකට පත්වන්නේ නැත.

13. එහෙයින් විඤ්ඤාණය බෙහෙවින් සංකීර්ණය. එය හුදෙක් “සතිමත් බව” (සංජානනට) පමණක් නොවේ. යමෙකුගේ “අපේක්ෂා හා සිහින” මෙන්ම “ රූවි , අරුචිකම් හා පුරුදු” ද එහි අන්තර්ගත වේ. එය චේතසික 52 සංකීර්ණ සංයෝජනයක් වේ. එහෙත් සෑම චේතසිකයක්ම යම් චිත්තයක හෝ සිතිවිල්ලක අන්තර්ගත නොවේ.

Citta and Cetasika

[Citta and Cetasika – How Vinnana \(Consciousness\) Arises](#)

[What is a Thought?](#)

[What is in a Thought? Why Gathi are so Important?](#)

[Citta Vithi – Processing of Sense Inputs](#)

[Javana of a Citta – The Root of Mental Power](#)

චිත්ත සහ චේතසික

<https://puredhamma.net/abhidhamma/citta-and-cetasika/>

චිත්ත සහ චේතසික - විඤ්ඤාණය (සංජානනය) උදාවන්නේ කෙසේද?

බුදුන් වහන්සේ “ආත්ම” සහ “අනාත්ම ” යන සංකල්ප දෙකම බැහැර කලේ ඇයි දැයි අනිධිමිම හදාරන අයෙකුට දැක ගත හැක. “සජීවී පුද්ගලයා” මොහොතින් මොහොත වෙනස්වන වස්තුවකි. “ එය පවතින්නාවූ දෙයක් නොවේ ” යයි පැවසිය නොහැක්කේ, එය පැහැදිලිවම පවතින දෙයක් වන නිසාය, එය ඒ ඒ අවස්ථාවේ දී පවන්නා “ගති ” මත තීරනය වන්නාවූ තමාගේම මාර්ගයෙහි නිරන්තරයෙන්ම විකසනය වේ. එහෙයින්

පරිනිබ්බානස තෙක්, නමාටම ආවේනිකවූ අනන්‍යතාවයක් හෝ පුද්ගලිකත්වයක් හෝ වෙනස්වමින් පවත්නා “ගති” සහිත “ක්‍රියාශීලී නමා යයි සලකන පුද්ගලයෙක්” ඇත.

මෙම කොටස කියවීමට පෙර අවමවශයෙන් “මනෝමය කය පිලිබඳ හැඳින්වීම” කියවීම වඩාත් සුදුසුය.

1. සජීවී පුද්ගලයෙකු බාහිර ලෝකය අත්විඳින්නේ අධි වේගී “රූපරාමු” පෙලක් (ශ්‍රේණියක්) වශයෙනි. එය ලෝකය, තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩුවෙන් රැඳී පවත්නා වින්තය වශයෙන් හඳුන්වන “ඡායාරූපය”කින් අල්වා ගනී. මනස මෙම “ඡායාරූපය” දුටු සැනින් නැති වී යයි. එහෙත් මනස, මෙම “ඡායාරූපය”, අපගේ පෙර මතකයන් මෙන්ම අනාගතය පිලිබඳ අපේක්ෂා සමග සංයෝග කර අපට ලබා දෙන්නේ ස්ථිර ලෝකයක් පිලිබඳ මාභා අර්ථයකි. මෙම ක්‍රියාවලිය අනිධිමම යෙහි විස්තර කරන්නේ කෙසේදැයි බලමු.

මනස මෙය සිදු කරන්නේ එම වින්තයට අදාළ චේතසිකයක් වන මනසිකාර සමග සහයෝගයෙන්ය. මෙය අප පසුව සාකච්ඡා කරමු එහෙත් මාගේ අරමුණ වන්නේ මූලික අදහස ඔබ වෙත ගෙන ඒමයි.

2. වින්ත යන නාමය “චිත්‍ර” යන්නෙන් බිඳී ආ එකකි. පාලියෙන් මෙන්ම සිංහලෙන් ඉන් අදහස් වන්නේ සිතුවම යන්නයි. පාරිශුද්ධ වින්ත යක ඇත්තේ චේතසික 7 ක් පමණි. රූපාකාරයෙන් පවසතොත් “සිතුවමට වර්ණ” සපයන්නේ චේතසික වේ. එසේවුවත් සෑම වින්තයකම පවතින්නාවූ චේතසික 7 වන සර්ව චේතසික හෝ සබ්බ වින්ත සාධාරණ චේතසික “වර්ණ රහිත” යයි සැලකිය හැක. පාරිශුද්ධ වින්ත ය මෙම “ඡායාරූප” කාවද්දවා ඇති හිස් කොලයක් වැනිය.

“අයහපත් චේතසික” 14 ක් සහ “යහපත් චේතසික” 25 ක් වේ. රළු උදාහරනයක් වශයෙන් “අයහපත් චේතසික” අඳුරු වර්ණ (කළු, දඹුරු ආදිය) වශයෙනුත් “යහපත් චේතසික” කහ හෝ කොළ වැනි ප්‍රසන්න වර්ණ සලකමු. එසේම විශේෂ අවස්ථාවලදී දක්නට ලැබෙන තවත් චේතසික 6 ක් ඇත ඒවාද වර්ණ රහිතය, එම චේතසික යහපත් හෝ අයහපත් චේතසික සමග හට ගත හැක, “චේතසික (මනෝ සාධක) ” කියවන්න.

වේනසික චින්තයක් සමගම උදාවී, චින්තය සමගම කෂය වේ, චින්තයෙහි සිතිවිලි අරමුණම ගනී (අරමිමන), එහෙත් යම් චින්තයක ඇත්තේ එක්කෝ හොඳ නැතහොත් නරක වේනසිකයක් පමණි. වේනසික මිශ්‍ර වන්නේ නැත. එසේම චින්තයක් පවතින්නේ .නත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් වඩා අඩු කාලයකි.

2.මනස, බාහිර ලෝකය ගැන “ දැනුවත් බවින් (සම්ප්‍රජානනයෙන්) යුතු ” සෑම මොහොතක්ම ඉතා කෂණික රූප රාමුවක් සේ අපට මවා ගත හැක. එය පහළ වූ විගස නැති වී යයි.

එසේ නම් බාහිර ලෝකය ස්ථිර දෙයක් සේ අපගේ මනස දකින්නේ කෙසේද? එසේම යම් අවස්ථාවක් හොඳ හෝ නරක වශයෙන් වෙන්කර ගන්නේ කෙසේද? අප පරිසරය දෙස බලන විට විරාත් කාලයක් තිස්සේ පැවති කඳු පන්ති දක්නට ලැබේ. මිනිසුන් වයසට ගියත් අවුරුදු ගනන් ඔවුන් දක්නට සිටී. එසේම පුද්ගලයින් දෙදෙනෙකු එකම දෙයක් දෙස බලා හොඳ හෝ නරක වශයෙන් වෙනස් ආකාර යෙන් සංජානනය කරයි. මෙම ප්‍රයෝගය කරන්නේ සර්ව වේනසික දෙකක් වන මනසිකාර සහ වේනනා මගිනි.

අපගේ අනෙක් ප්‍රකාශන වල සඳහන් වන පරිදි මොහොතින් මොහොත කෂය වී යන “රූප රාමුවල ” වාර්තාවක් මනෝ තලයේ ස්ථිරව පවතී එය නාමගෝත්ත සේ හැඳින්වේ. “ ධම්ම සහ සංකාර (සංකත) අතර වෙනස” කියවන්න.

මේ ආකාරයෙන්ම අපගේ අපේක්ෂා සහ අනාගත සිහින ද මනෝ තලයේ ඇත. අතීත නාම ගෝත්ත ස්ථිර වන අතර අනාගත ගැන ඇති සටහන් වෙනස් වෙමින් පවතී. මනසිකාර වේනසික අතීතයෙන් මතක සටහන්ද අනාගතය සඳහා ඇති අපේක්ෂාද පවතින චින්තයට එක් කරයි. එවිට “ ස්ථිර බවක්” පෙන්නන ලෝකයක් වේනනා වේනසික මගින් නිර්මාණය කරයි. චින්තය එකලස් කිරීමේ වගකීම දරන්නේ වේනනා වේනසිකය වේ.

ඉන්ද්‍රිය ආදාන යක් හේතු කොට යම් කෙනෙකුට “හොඳ” චේතසික උදා වන අතර එම ඉන්ද්‍රිය ආදානයටම වෙනත් පුද්ගලයෙකුට ඔහුගේ “ ගති ” අනුව “නරක ” චේතසික සමුහයක් උදා විය හැක. චේතනා චේතසික මේවා සමග සංයෝජනය වී “හොඳ” හෝ “නරක” සංප්‍රජානනය (දැන ගැනීම) ඇති වේ.

3. දැකීම, ශ්‍රවණය, රස ගඳ සුවඳ දැනීම, ස්පර්ශය හෝ කල්පනා කිරීම ආදියේදී ඇතිවන්නේද එකම ආකාරයක ක්‍රියාවලියකි. දෘෂ්ඨිය පිලිබඳ සංකල්පය විමසා බලමු.

පංච ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ ආදානය කරන්නාවූ සංඥා අල්වා ගැනීමේ මූලික ක්‍රියාදාමය “මනෝමය කය - හැඳින්වීම ” යටතේ විස්තර කළෙමු.

බිත්තියේ එල්ලා ඇති පින්තූරයක් දෙස කොපමන බලා සිටියත්, එය ස්ථායී රූපයක් නිසා එහි වෙනසක් සිදුවන්නේ නැත. “දිය මලක් ” නරඹන විට සිදුවන්නේ කුමක්දැයි සිතා බලමු. අවට සුළං සහ වෙනත් බාධක පවතින හෙයින් එහි යම් වෙනස්වීම් දක්නට පුළුවන, එසේවුවත් “චතුර මල” ඝන වස්තුවක් මෙන් දර්ශණය වේ. එහෙත් ඇත්ත වශයෙන්ම අපට දක්නට ලැබෙන්නේ එක් තත්පරයකදී ඉහළට විහිදී ගලා හැරෙන ජල අංශු ට්‍රිලියනයක (මිලියන මිලියනයක්) සංයුක්තයක් (එකතුවක්)ය. එහෙත් අප එසේම හුදුවුවත් අපට දර්ශනය වන්නේ එක්තරා හැඩයක් සහිත ඝන වස්තුවක් වැනි දෙයක් ජල නලයේ දියර විඳින තුඩුවලින් නිර්මාණය වන බවයි. මෙහිදී, තත්පර කිහිපයකට පෙර සිදුවූ දෙයත් මෙම මොහොතේ සිදුවන දෙයත් එකලස් කර සංයුක්ත රූපයක් මවා ඝණ වස්තුවක් වැනි දර්ශනයක් නිර්මාණය කර පෙන්වීමට මනසිකාර සහ චේතනා චේතසික මනසට සාහාය වේ.

ගිනි බෝලයක් වේගයෙන් කරකවන විට (දළදා පෙරහරේ ගිනි බෝල කරුවන් මෙන්) “ගිනි වලල්ලක් ” පෙනෙන්නේ ඒ හා සමාන සිදුවීමක් නිසාය. එක් මොහොතකදී ගිනි බෝලය ඇත්තේ එක් ස්ථිර ස්ථානයකය (මොලයෙන් මනස කරා යවන දුන්න පැකට්ටුවෙහි සඳහන් වන්නේ ගිනි බෝලය වක්‍රයේ එක් ලක්ෂයක ඇති බවයි), එහෙත් ගිනි බෝලය වේගයෙන් කරකවන විට, ගිනි බෝලය වක්‍රයේ තැනින් තැනට (ලක්ෂයෙන් ලක්ෂයට ගමන් කරන ආකාරය) මනස දකී. එහි ඵලය වන්නේ අඛණ්ඩ ගිනි වලල්ලක් සේ සංයුක්ත රූපයක් අපට දර්ශණය වීමයි.

4. සිනමා පටය ඒ සඳහා තවත් නිදසුනකි. සිනමාවක් නිර්මාණය කිරීමේදී සිදු කරන්නේ ස්ථායී රූප රාමු රාශියක් සකස් කර සුදුසු වේගයකින් ඒවා නැවත ධාවනය කිරීමයි. එම වේගය අඩු වන විට එක් එක් රූපරාමුව වෙන වෙනම දැක ගත හැක, එහෙත් “ප්‍රක්ෂේපණ වේගය” යම් ප්‍රමාණයකට වඩා වැඩිවූ විට වලන සිනමාවක් සේ දර්ශනය වේ.

5. අන්තර් ජාලයට ගොස් පහත සඳහන් වෙබ් අඩවියට ප්‍රවේශ වී සජීවීකරණ විඩියෝව නරඹන්න.

<https://www.youtube.com/watch?v=V8A4qudmsX0>

මෙය නැරඹීමෙන් සිනමාවක් බලද්දී සිදුවන්නේ කුමක්දැයි පැහැදිලි වේ. සිනමාවක් යනු නිශ්චල රූප රාමු ශ්‍රේණියකි. සිනමා පටයක් නිර්මාණ කිරීමේදී සිදුකරන්නේ නිශ්චල රූප රාමු රාශියක් සාදා එය අවශ්‍ය තරම් වේගයකින් නැවත ධාවනය කිරීමයි. ඉතා සෙමෙන් නැවත ධාවනය කළ විට, එක් එක් රූප රාමු වෙන් වෙන්ව දක්නට ලැබේ. එහෙත් ප්‍රක්ෂේපණ වේගය වැඩිවන විට සැබෑ වලනයක් දක්නට හැකිය. ඉහත සජීවීකරණ විඩියෝව එය මනාව පැහැදිලි කරයි.

අප බාහිර ලෝකය අත් දකින්නේද ඒ අයුරින්මය. ඉහත විඩියෝව අවසානයේදී අප දකින්නේ මායාවක් යයි සඳහන්ව ඇත. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ආකාරයට සැබෑ ජීවිතයේදී සිදුවන්නේත් එයමය. සැබෑ ජීවිතයේදී අප වෙත යමක් පැමිණෙනවා දකිනවිට ඇත්තෙන්ම අප දකින්නේ , නිශ්චල රූප රාමු ශ්‍රේණියක් හෝ අපගේ මනසෙහි වේගයෙන් ප්‍රක්ෂේපණය කළ චිත්ත ය. එය අප සිනමාවක අත් දකින්නා වැනි දෘෂ්ටි මායාවක් පෙන්වයි.

පෙර තිබූ නිශ්චල රූප රාමුවල අඩංගුවූ තොරතුරු සියල්ල එක්තරන් කළේ මොළයෙන් යයි ඉහත විඩියෝවෙන් ගම්‍යය වූවන් එය සත්‍යය වන්නේ යම් පමනකට පමණි. මොළය එක් එක් රූප රාමු ඒකරාශී කළත් ඒවා සැබෑ මතකයන් ගෙන් තොරය, දකින්නාවූ දේ ගැන ගැඹුරු විස්තරයක් ඉන් ලබා ගත නොහැක. අප විඩියෝව දකිනවා පමනක්ම නොව දකිනා දේ හඳුනා ගනී (එහි රඟපාන අය, එම නළු නිලියන්

රඟ දැක්වූ අනෙක් සිතමාවන් ආදියද, පසුබිමෙහි පෙන්වන ලද දර්ශන හා පරිසරය ආදියද අප දනිමු). මේ සියලු තොරතුරු ක්ෂණිකව මොළයට ලබා ගත නොහැකිය. මෙය බොහෝ සෙයින් කල්පනාවට භාජනය කළ යුත්තකි.

අභිධර්මයට අනුව මෙහිදී සිදුවන්නේ මොළයේ මස්තිෂ්කය මගින් ගොනු කරන ලද දත්ත පැකට්ටු වාරිකව මොළයෙන් හද වන්නුව හෙවත් මනස පවත්නා ස්ථානයට යැවීමයි. මොළයෙන් එවන්නාවූ තොරතුරු ලබා ගැනීම පිණිස විත්ත විදියක් හට ගනී. මනසිකාර සහ වේතනා වේතසික ආධාරයෙන් මනස ඒ සියලු දත්ත සම්පාදනය කරයි. අප ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් ලබන්නාවූ සංඥා අත්විදින්නේ ඒ අයුරිනි. වැඩි විස්තර පසුව ඉදිරිපත් කරන්නෙමි.

6. සෑම සත්ත්වයෙකුටම මෙම හැකියාව ඇත. සුනඛයෙකු පරිසරය දැකින්නේ අප දකිනා ආකාරයටමය. දර්ශන පටයේ ඇති සියලු වස්තූන් ක්ෂණිකව හඳුනාගනී. තමාගේ “ලෝකය” බෙහෙවින් සීමිත වුවත් කුහුඹුවකුට පවා එම හැකියාව ඇත. ඉතා කුඩා කුහුඹුවකුට ආහාර සොයා තම පරිසරයෙහි සැලකිය යුතු වේගයකින් හැසිරෙන්නට ඉඩ ලබා දෙන තොරතුරු සකස්කිරීමේ හැකියාව ගැන සිතා බලන්න. ෭෦ තම සැරැමි ප්‍රදේශය (territory), සමහර ගඳ සුවඳ, තම කැඳුල්ල කරා ආපසු යන මග හොඳින් දනී. ඒ සියලු තොරතුරු එවන් ඉතා කුඩා ශරීරයක පැවතිය හැකිදැයි සිතා බලන්න.

7. අංක 5 හි සඳහන් විඩියෝ වෙති, මොළය දත්ත සැකසුම් කරන්නාවූ අඩුම ප්‍රක්ෂේපණ වේගය වන්නේ තත්පරයට රූප රාමු 20 ය, එය මිලියෙකන්ඩිස් 50 ක කාලයක දත්ත පැකට්ටුවකට සමරූපී වේ. [Detecting Meaning in Rapid Pictures-Potter-2014](#).

අභිධර්මය යෙහි සඳහන් පරිදි මොළය දෘෂ්ඨි දත්ත කොටස් අල්වා ගෙන එම තොරතුරු, හදය වන්නු ආසන්නයේ වූ මනෝමය කයේ පිහිටි වක්කු පසාද ඔස්සේ “මනෝ ද්වාරය” වන හදය වන්නු වෙත සම්ප්‍රේෂණය කිරීම හා මෙය සංගතය.

“දෘෂ්ඨි සංසිද්ධියක් ” හදුය වන්නු කරා සම්ප්‍රේෂණය කිරීමට පෙර මොළය එම දෘෂ්ඨි දන්න කෙතරම් දුරට අල්වා ගන්නේදැයි අනිධිමිමයේ සඳහන් නොවුවත් ,මොළය එම තොරතුරු හදුය වන්නු කරා සම්ප්‍රේෂණය කිරීමට සුදුසු ව්‍යුහයකට වෙනස් කර “ කිරණ පද්ධතියක් ” ඔස්සේ අධි වේගයකින් හදුය වන්නු කරා සම්ප්‍රේෂණය කරණ බව සඳහන් කරයි. මෙම සංකේත ගත කරණ ලද පණිවිඩය ආලෝකයේ වේගයෙන් සම්ප්‍රේෂණය කෙරේ යයි මම උපකල්පනය කරමි. එහෙයින් එය හදුය වන්නුවට (හදවතට ආසන්නව මනෝ කයේ පිහිටා ඇත) ක්ෂණයකින් ලගා වේ.

8. අප දකිනවා පමනක් නොව, එකවර ශ්‍රවණය කරයි, ගඳ සුවඳ දැනී, රස ,ස්පර්ශ ආදියද දැන ගන්නා අතර නොයෙක් අනෙක් දේ ගැනද ඒසමගම කල්පනා කරයි.

අපගේ “දැනගැනීමේ වේගය ” සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු සකස් කිරීමේ වේගයකින් යුත් මොළයේ ක්‍රියාදාමය අනුව තීරණය වුවත් එය සියලු ඉන්ද්‍රිය සංඥා ආදාන වල සමගාමීත්වයක් අත්විඳීමට තරම් ප්‍රමානවත් වේ.

9. යම් සිද්ධියක් අනාවරණය කර ගත හැකි අවම කාල සීමාව ගැන විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ තවමත් පවතින්නේ ළදරු අවධියේ වන හෙයින් මතු අනාගතයේදී සිද්ධි හටගැනීමේ වඩාත් නිරවද්‍ය අනුපිලිවෙලක් සකස්කළ හැකි විවහැක. එහෙත් මෙම සංසිද්ධිය පිලිබඳ ගුණාත්මක විත්‍රයක් සකස් කර ගැනීමට ප්‍රමානවත් දත්ත ඇත. මෙය බුදුන්වහන්සේ දේශනා කළ පර්යාලෝකය පිලිබඳ සමස්ත විත්‍රයේ නිදැස් පුරවා ගැනීමට විද්‍යාව උපයෝගී කර ගැනීමේ හැකියාව පිලිබඳ ඇති හොඳම නිදසුනකි, මෙම කාල පරිමානයන්ගේ විශාලත්වය පහදා දීම වසර 2500 පෙර පැවති තත්ත්වයන් අනුව පහසු කාර්යයක් නොවේ.

වරක් කෝසම්බි අසබඩ සිම්පස වනයේ දී ශාක පත්‍ර කිහිපයක් අත්ලට ගත් බුදුන්වහන්සේ නිකුණට මෙසේ වදාළ සේක. “ මා දන්නා දේ මෙම වනයේ ඇති ශාක පත්‍ර හා සමානය ඉන් ඔබට උගන්වා ඇති දේ මෙම පත්‍ර කිහිපය මෙන්ය, එහෙත් නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට එය බෙහෙවින් ප්‍රමානවත් වේ ” .

එහෙයින් නවීන විද්‍යාවට බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ “පර්යාලෝකය”ගැන වැඩි විස්තර ඉදිරිපත් කළ හැකිවුවද එම දැනුම වඩාත් බුද්ධිමත්ව භාවිතා කිරීමටත් ඒ ගැන

අනවශ්‍ය අන්දමින් කාලය නාස්ති නොකිරීමටත් අප සැලකිලිමත් විය යුතුය. මෙම දැනුම එක් රැස්කිරීමට වෙහෙසුන එම විද්‍යාඥයින්ට අප කෘතඥ විය යුතුය.

සිතිවිල්ලක් යනු කුමක්ද?

<https://puredhamma.net/abhidhamma/what-is-a-thought/>

අභිධම්ම යෙහි එන වින්ත සහ මනෝ වැනි සමහර ව්‍යාකූල පද ගැන නොයෙක් ග්‍රන්ථ වල නොයෙක් ආකාරයෙන් අර්ථ දක්වා ඇත. මෙම සංකල්ප පැහැදිලි කර ගැනීම පිණිස “ සිතිවිලි (වින්ත), සම්ප්‍රජානනය (විඤ්ඡාය),මනස (හදය වන්න) - හැඳින්වීම ” සහ “විඤ්ඤාණ සිතිවිලි සහ උප විඤ්ඤාණ ” ගැන කියවන්න.

1. බුදු දහමට අනුව සිතිවිල්ලක් හෝ වින්තයක්, සවේනනික සන්ත්වයෙකු අන්දකින්නාවූ සම්ප්‍රජානනයේ (awareness)කෙටිම මොහොතයි. ඇසිපිය හෙලන තරම් කාලයක බිලියනයකට වඩා වින්ත ඇති බව අභිධම්ම යෙහි සඳහන් වේ.

වින්තය තත්පරයකින් බිලියනයකින් (ලක්ෂ 10,000 කින්)පංගුවකටත් වඩා කෙටි බව සිහි තබා ගනිමු.

2. ශුද්ධ වින්තයක ඇත්තේ චේතසික හතකි (එස්ස, සංඥ, වේදනා,චේතනා, ඒකග්ගතා , ජීවිනිත්ථිය සහ මනසිකාර) “ චේතසික (මනෝ සාධක) ” කියවන්න. එහෙයින් එය බෙහෙවින්ම පිරිසිදුවූ ශුද්ධවූ “ සිතිවිල්ලයි”, එහෙත් එය ඉතා කෙටි කාලයක් වන හෙයින් යමෙකුට එය අන්දැකීමට ප්‍රමානවත් නැත.

පලමුව සැලකිල්ලට ගතයුතුවන්නේ , සිතිවිල්ලක් යනු වින්තයක් සේ ගත හොත් යමෙකුට එක් සිතිවිල්ලක් කිසිදිනක අත් විඳිය හැකි නොවේ.සමහරවිට, අප සැබෑවටම අත්විඳින්නාවූ කෙටිම සම්ප්‍රජානනය වන්නේ තත්පරයකින් පංගුවකි, විද්‍යාඥයින්ගේ මනස අනුව එය මිලියෙකන්ඩ්ස් (milliseconds) 10 ක් බවය (තත්පරයකින් සියයෙන් පංගුවක්). එහෙත් එම මිලියෙකන්ඩ්ස් 10 වැය කරන්නේ මොළය මගින් ඉන්ද්‍රිය

ආදානය සකස්කිරීම පිණිසය. එය නිම කළ පසු ඉතා කෙටි කාලයක් තුල (තත්පරයකින් බිලියනයකින් (ලක්ෂ 10,000 කින්)පංගුවකටත් වඩා කෙටි කාලයක් තුල) විත්ත 17 කින් යුත් විත්ත ශ්‍රේණියක් (පෙළක් හෝ පරම්පරාවක්) ගලා යයි . මනසේ වාර්තා වන්නේ එයයි. අපි මෙය විස්තරාත්මකව පසුව සාකච්ඡා කරමු. විත්ත 17 කින් යුත් මෙම විත්ත ශ්‍රේණිය විත්ත වීථි වශයෙන් හැඳින්වේ.

එක විත්තය කට උප්පාද (නැගී එන), නිවී (මුදුනටම පැමිණ නවදුරටත් වෙනස්වන) සහ නංග (දිරායාම) වශයෙන් අදියර තුනක් ඇත. එහෙයින් විත්ත උදාවී ඉතා වේගයෙන් මැකී යයි. මම හැඳින්වීමෙහි සඳහන් කළ ආකාරයට මෙම විස්තර දැකිය හැක්කේ බුදුවරයෙකුට පමණි. උසස් අභිඥා ශක්ති (ධ්‍යාන ඔස්සේ)ඇති පුද්ගලයින්ට වුවත් මෙවන් විස්තර දැකගැනීම හෝ ඒ ආසන්නයටවත් පැමිණිය නොහැක.

එහෙයින් අභිධම්ම ඒ ආකාරයෙන් පිලිගතයුතු විශේෂ දහම් කොටසක් වන්නේ එහෙයෙනි, එනම් බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ එය අවිවාදයෙන් පිලිගතයුතු වන්නේය. අනෙක් ධම්ම සංකල්ප මෙන් අපතේ අත්දැකීම් ඇසුරින් සත්‍යතාවය ඔප්පුකර ගත නොහැක (නිදසුනක් වශයෙන් විත්ත විථියක ඇති විත්ත සංඛ්‍යාව අපට ගනනය කළ නොහැක).එහෙත් අභිධම්ම සංකල්ප ආශ්‍රයෙන්” ඉතා සුක්ෂම විස්තර සහිතව ඕනෑම ගැටළුවක් නිරාකරණය කර ගත හැකිය.

3. වේතසික 7 කින් යුත් ශුද්ධ විත්තයක් බොහෝ වේලාවක් පවතින්නේ නැත. ශුද්ධ විත්තයක් සේ ආරම්භවුවත් විත්තය පවතින කාලසීමාව තුල (තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවක්) එය ලෝභ (දැඩි ආශාව) ඉස්සා (ඊර්ෂ්‍යා) වැනි අයහපත් වේතසික සමූහයක් හෝ සද්ධා (ශුද්ධාව) සහ සනි (සිහියෙහි යුතුව) වැනි යහපත් වේතසික සමූහයක් මගින් කෙලෙසී යයි.

විත්තයක් ඝෂය වීමට පෙර එය අදියර නවයක් ඔස්සේ ගොස් විඤ්ඤාණක්කන්ධෝ බවට පත්වේ (මෙය පොදුවේ භාවිතාවන සමූහය හෝ කන්ද යන අර්ථයෙන් දක්වන විඤ්ඤාණක්කන්ධ නොව, නමුත් මෙහිදී මනස මෙම විත්තය සම්බන්ධයෙන්

මනසෙහි අඩංගු පෙර අදියර වලදී පැවති තොරතුරු පෙර විකද්ධදාණ සහ මතු උදාවිය හැකි විකද්ධදාණ සියල්ල එක් රැස්කර සම්මිශ්‍රණයක් (සංයුක්තයක්) සකස් කරයි).

එහෙත් පොදු සම්මතය වන්නේ මෙම මූල ක්‍රියාවලියම වින්න වශයෙන් හැඳින් වීමයි.

මේ සියල්ල සිදුවන්නේ තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් වඩා අඩු කාලසීමාවකදීය. මෙම ක්‍රියාවලිය පසුව උදාවන වින්න වල පවා නැවත නැවත සිදුවේ.මෙය සමුච්චිත ක්‍රියා දාමයකි. එනම් වඩ වඩාත් වින්න ගලා ඒමත් සමග එම සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් ඇති දැනුවත් බාවය ප්‍රබල වේ. එසේම අප එය වින්දනය කිරීම පටන් ගනී.

4. එහෙයින් අප අත්විඳින්නේ බොහෝ වින්න වීථි වල සංයුක්ත ඵලයකි. විඳිම් සමූහයක් (වේදනාක්කන්ධ), සංජානනය සමූහයක් (සංඥක්කන්ධ), චේතනා සමූහයක් (සංඛාරක්කන්ධ) සහ සම්ප්‍රජානනය සමූහයක් (විකද්ධදාණාක්කන්ධ) වශයෙන් සමූ හෝ කඳු ගැන බුදුන්වහන්සේ දේශනා කළේ එහෙයිනි. ඇත්ත වශයෙන්ම සිතිවිල්ලක අප අත්දකින්නේ එම සමූහ හෙවත් කන්ධ වේ.

වින්න සය ආකාර ආදාන අල්වා ගනී නම් (පංච ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් හා මනසින් දෙන්නාවූ) එසේම ඉතා වේගයෙන් ගලා යයි නම් අප පෙනීම, ශ්‍රවණය ආදිය එකවර ලබාගෙන ඒවා තෝරා බේරාගෙන එකවර අත්දකින්නේ කෙසේද? 5. එසේ කළ හැකි වන්නේ මනස ලෝකයේ ඇති ප්‍රබලතම ඉන්ද්‍රිය වන නිසාය. පංච ඉන්ද්‍රියයන් ආදාන මාත්‍රයයන් (“ සිතෙහි ධාරනය කර ගත් දේ ”) ලබා දෙයි, එන් තත්පරයකදී ඒවා බිලියනයක් පමණ උදාවී කෂය වී යයි. අතීතයේ සිදුවූ සෑම දෙයකම වාර්තාවක් මනස පවත්වා ගන මෙහොතෙන් මොහොතට සංයුක්ත ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීමක් සකස් කරයි.

නිදසුනක් වශයෙන් යමෙක් “ඇපල් ” යයි පවසන දේ අපට ඇසෙන විට “ඇ”යන්න පවා මනස අවබෝධ කර ගන්නේ බිලියනයක් පමණ වින්න ඔස්සේය. ඊලඟට “ප” අල්වා ගන්නා විට “ඇ” ශබ්දය කනෙන් මූලමනින්ම ගිලිහී ගොස්ය. මනස “ඇපල් ” යන සමස්ත පදයම අල්වා ගත් පසු මනස ස්වයංක්‍රීයව අතීත මතකයන් හා

සංසන්ධිතය කර ක්ෂණිකව ඇපල් ගෙඩියක මනෝ චිත්‍රයන් නිර්මාණය කරයි. අතීත මතක මෙන්ම අනාගත අපේක්ෂා මතකයට නගාගන්නේ මනසිකාර වේතසික මගින් එසේම විත්ත එක් රැස්කර ගන්නේ වේතනා වේතසික මගිනි.

ඇපල් යන්නෙන් හෙතෙම අදහස් කළේ කුමක්දැයි මනස දැනී එසේම ඇපල් යන්නෙහි විත්ත රූපයක් ද ඇත. “ලෙමන් ” යන පදය ඇසුරින් නම් එහි ඇඹුල් රසය පවා යමෙකුට දැනේ, ඒ සියල්ල මනස රැගෙන එන්නේ අතීත මතකයන් ඔස්සේය.

අපට හුරු පුරුදු පුද්ගලයෙකුගේ රුවක දළ සටහනක් ඇතින් දිස්වුවත් අඩු ලුහුඬු තැන් මනසින් පුරවා එම පුද්ගලයාගේ රුව මනසින් ක්ෂණිකව පෙන්වා දී ඔබට ඔහු හඳුනා ගැනීමට උපකාර කරයි.

6. පංච ඉන්ද්‍රියන් ඔස්සේ ලැබෙන්නාවූ බහු ආදාන සකස් කිරීම මෙන්ම තම මනෝ ක්‍රියාවලිය (පංච ඉන්ද්‍රියන් ඔස්සේ ලැබෙන්නාවූ බහු ආදාන ගැන අතීත මතක සටහන් ඔස්සේ විමසා බලා තීරණයන් ගැනීමේ) පූර්ණ කර ගැනීමේ හැකියාව මනසට ඇත. මෙම ක්‍රියාදාමය සිදුකරන්නාවූ අධි වේගය නිසා සංජානනය සහ ඒවා හඳුනාගැනීම එකවරම සිදුවන්නා සේ දැනේ. “විත්ත සහ වේතසික - විකද්ද්‍රැණය (සංජානනය) උදාවන්නේ කෙසේද?” කියවන්න.

7. ඇත්ත වශයෙන්ම එක් ඉන්ද්‍රිය සංවේදී සිද්ධියක් එක විත්තයක් තුලදී සිදු නොවේ. පංච ඉන්ද්‍රියන් ගෙන් එකකින් ලැබෙන්නාවූ එක් ඉන්ද්‍රිය සංවේදී සිද්ධියක් එක විත්තයක් මගින් අල්වා ගන්නත් එය සකස් කිරීම සිදු කරන්නේ විත්ත විචි යනුවෙන් හඳුන්වන විත්ත 17 කින් යුත් විත්ත පෙළකින්ය. දෘෂ්ඨිය පිණිසවූ විත්ත විචි හඳුන්වන්නේ “චක්ඛු ද්වාර ” (ඇස්) විත්ත විචි වශයෙනි. ශ්‍රවණය සඳහා වූ විත්ත විචි හටගන්නේ “ ශ්‍රෝත ද්වාර ” (කණ) යෙහි ආදී වශයෙන්ය.

ඉන්ද්‍රිය සංවේදී ආදානයක් එක විත්ත විචියක් මගින් සැපයූ විට එම තොරතුරු සකස් කිරීම සිදුවන්නේ මනස පමණක් සහභාගි වන්නාවූ විත්ත විචි 3 ක් මගිනි. “මනස්

ද්වාරයේ ” වූ මෙම විත්ත විචි වෙනස්වන සුළුය. සාමාන්‍යයෙන් එවන් විත්ත විචියක විත්ත 12 ක් පමණ ඇත. එහෙත් තනිකරම මනෝ ද්වාර ක්‍රියාවලියක් වන ධ්‍යාන සමාපන්නී යෙහිදී කිසිදු බාදාවකින් තොරව විශාල චිත්ත සංඛ්‍යාවක් පැවතිය හැක.

එහෙයින් ඉන්ද්‍රිය සංවේදී ආදානයක් සකස් කිරීමේදී භාවිතා කරණ විත්ත විචි දෙආකාරය. පංච ද්වාරයෙන් ලබාදෙන්නාවූ ආදාන අල්වා ගැනීම පිණිස විත්ත 17 කින් යුත් දීර්ඝ විත්ත පෙළක් සහ විත්ත 12 කින් පමණ සමන්විත මනෝද්වාර විත්ත විචි 3 ක් යොදා ගනී. මෙම වර්ග දෙකම දැනීම (සංජානනය) ක්‍රියාදාමය ය පිණිස යොදා ගනී. මනස භාවිතා කරණ අනෙක් ක්‍රම වේද පසුව සාකච්ඡා කරමු.

කිසි යම් මොහොතක ක්‍රියාත්මක වන්නේ එක් විත්ත විචියක් පමණි. කිසිවිටකවත් ඒවයේ සම්මිශ්‍රණ විමක් සිදු නොවේ.

8. මනස ක්‍රියා කරන්නාවූ අති ධාවනකාරී වේගය උපකල්පනය කිරීම පවා අතිශය විශ්මය ජනකය. මෙම ක්‍රියාවලිය සරලව දැක්වීම පිණිස ඒ හා සමාන උදාහරණයක් පහත දැක්වේ.

සිනමාවක් ජනනය කරන්නේ ස්ථායී රූප රාමු රාශියක් මගිනි. සිනමාවක් තිරයක් මතට ප්‍රකේෂ්පණය කළ විට ස්ථායී රූප තත්පරයකට රූප රාමු 30 ක් පමණ ප්‍රකේෂ්පණය කරයි. එවිට සිනමාව යම් සිද්ධියක අඛණ්ඩ ප්‍රගමනයක් සේ දර්ශනය වේ; එහෙත් ප්‍රකේෂ්පණ වේගය සෙමෙන් සිදු වේ නම් අපට එය රූප රාමුවෙන් රාමුව වෙන් වශයෙන් තොරතුරු පැකැට්ටු මෙන් දර්ශනය වේ. අප සිනමාව නරඹන විට එසේ තොරතුරු පැකැට්ටු මෙන් නොපෙනේ, නමුත් අඛණ්ඩ සිද්ධි ප්‍රගමනයක් සේ නැතහොත් සිද්ධියක් ඇතිවූන ආකාරයටම දර්ශනය වේ.

මේ ආකාරයටම අපගේ මනස යම් වචනයක් ඇසෙන බව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නා විට, සබ්‍දවටම එම වචනය කන් දොරෙන් ආරම්භවූ චිත්ත විචි රාශියක ප්‍රතිඵලයකි, එසේම ඒ සමගම පෙනෙන දර්ශනය සමගාමී දර්ශනයක් සේ දුටුවත් එය ඇස් දොර ඔස්සේ පැමිණි චිත්ත විචි රාශියක සංයුක්තයකි . මේ කිසිවක් එකවර සිදුවූ දේ නොවේ.

තත්පරයකට රූප රාමු 30-50 ප්‍රකෂේපණය කළ සිනමාව මෙන්ම , වින්ඪ විථි ද තත්පරයකට රාමු රාශියක් ජනනය කරයි. එහෙයින් අප එකවර නරඹන, ශ්‍රවණය කරණ, රස විඳින, සුවඳ ආග්‍රාණය කරණ, ස්පර්ශ කරණ හා සිතන බව අපට දැනේ.

අවධාරණය පිණිස නැවත සඳහන් කිරීමක්: අපගේ මනස තත්පරයකට වින්ඪ විථි 100 යකට අඩු ප්‍රමාණයක් සකස් කරයි. එහෙත් ඒ සෑම වින්ඪ විථි යකම වින්ඪ 17 ක් (පංච ඉන්ද්‍රියන් සඳහා) හෝ වින්ඪ 10 කින් (මනෝ ආදාන සඳහා) සමන්විතය. ඒ සෑම වින්ඪ විථි යක සඳහාම වැය වන්නේ තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවක් පමණි. ඉන්ද්‍රිය ආදානයක් සකස් කිරීමට මොලයට මිලියනකන්ඩිස් 20 ත් ගතවුවත් එම තොරතුරු මනස මගින් ධාරනය කරගැනීමට ගතවන්නේ තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවකටත් අඩු කාලයකි.

9. සිනමා පටයක් මෙන්, සබැවටම මනෝ තලයේ වාර්තා ගත කරන්නාවූ භෞතික නොවන පටියක් (Tape) ඇත, මෙය නාම ගොන්න වේ, “**ධම්ම හා සංකාර අතර වෙනස**” කියවන්න. එම පටිය සදාකාලිකවම පවතී, අභිඥ ශක්තිය ඇති අයෙකුට ඉන් අතීතයේ ඕනෑම මොහොතක් දැක ගැනීමට ඉඩ ලැබේ. “**අබණ්ඩ මතක සටහන් ගැන මෑතකදී වාර්තා වූ සාක්ෂි (HSAM)**” කියවන්න.

එහෙයින්, අතීත මතක සටහන් දැක ගැනීමට හෝ පුනරුත්පත්තිය තහවුරු කර ගැනීම පිණිස යමෙක් කළ යුත්තේ අභිඥ ශක්තිය වර්ධනය කර ගැනීමයි. මාගේ ගුරු තෙරුන්වහන්සේලා ඇතුළුව අදටත් මෙය කළ හැකි අය ජීවත්ව සිටී.

10. සංජානනය (විකද්ඤාණය) විවිධාකාරය, අප මෙය පසුව සාකච්ඡා කරමු. එක් මොහොතකදී ඇත්තේ එක වින්ඪයක් පමණි. එහෙත්, මොහොතකට පෙර සාකච්ඡා කල පරිදි මතකය ඇත, මනස කෙලෙස් වලින් වැසී ඇති හෙයින් එම මතකය සාමාන්‍යයෙන් ඇත්තේ සැඟවීය. යමෙක් අභිඥ ශක්තිය වර්ධනය කර ගැනීමේදී කරන්නේ මනස පිරිසිදු කිරීමයි එවිට සියල්ල පැහැදිලිව දැකිය හැක.

අනාර්ය ධ්‍යාන ඔස්සේ අභිඥා ශක්තිය වර්ධනය කර ගත් අයෙක් කරන්නේ කෙලෙස් පතුලට කිඳා බැසීමට සලස්වා මතු පිට පමනක් දැකීමයි. එහෙත් අර්ය ධ්‍යාන ඔස්සේ අභිඥා ශක්තිය වර්ධනය කර ගත් අයෙක් කරන්නේ හැකි තරම් කෙලෙස් ප්‍රභාණය කර පිරිසිදු මනසින් ගැඹුරු අතීතය දැකීමයි. “ අයාලේ යන මනසට විසඳුම - සියල්ල අනභරින්න ? ” කියවන්න.

11. ඕනෑම ඉන්ද්‍රිය සංවේදී අත්දැකීමක් පවතින්නේ ක්‍ෂණයක් පමණි (වින්න විථී යක කාල සීමාව). සියල්ල එකලස් කර සිනමාවක් මෙන් දිගභරින්නේ මනසයි.

බුදුන්වහන්සේ භානිය ධාරාවීරියට වදාළ : “දිට්ඨේ දිට්ඨි මන්නං, සුඛේ සුඛ මන්නං, මුඛේ මුඛ මන්නං, විඤ්ඤේ විඤ්ඤා මන්නං ” හෝ දකින දේ දකින්නේ මාත්‍රයක් පමණි, ඇසෙන දේ ඇසෙන්නේ මාත්‍රයක් පමණි, සතුට භුක්ති විඳින්නේ නම් සතුටෙහි මාත්‍රයක් පමණි, අත්දැකීමක් නම් අත්දැකීම් මාත්‍රයක් පමණි” යන්නෙන් අදහස් කළේ මෙයයි.

සියල්ල එකලස් කර සිනමාවක් මෙන් දිගභරින්නේ මනසයි (විශේෂයෙන්ම විඤ්ඤාණා කන්ද හෝ සම්ප්‍රජානනය සමූහය) . මෙහි දිට්ඨි, සුඛ මුඛ, විඤ්ඤ යනු පිළිවෙලින් “ දැකීම, ඇසීම, සතුට භුක්ති විඳීම (ගඳ සුවඳ, රසය සහ පහස නිසා) සහ සම්ප්‍රජානනය ” වේ. මන්නං යනු මාත්‍රයකි. එහෙයින් දැකීම යනු තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවක් පමණ පවතින්නාවූ දෘෂ්ඨි සංසිද්ධියක මාත්‍රයක් පමණි, ඉන්පසු එය ක්‍ෂය වී ගොස් අලුත් එකක් උදා වේ, එහි ඇති හරවත් දෙයක් නැත. සෑම දෙයක්ම සණ, ස්ථිර සහ ස්ථායී දෙයක් සේ පෙනෙන්නට සලස්වන්නේ මනසයි. ඉහත දේශණාවේ ගැඹුරු අර්ථය එයයි.

12. මේ සියල්ල ගැඹුරු තාක්‍ෂණික බවක් දැනෙන්නේ නම්, මෙය නොසලකා හරින්න. මෙම සියල්ල අවබෝධ කර ගැනීමට මට සෑහෙන කාලයක් ගත විය. නවීන විද්‍යාවේ නව තොරතුරුත් සමග මම මෙහි සඳහන් විස්තර අවබෝධ කළෙමි. බුදුන්වහන්සේට වර්තමාන විද්‍යාත්මක තාක්‍ෂණික පද භාවිතා කළ හැකි වූ යේ නැත. එහෙත් සම්පිණ්ඩානාත්මකව දේශනා කළ ධර්ම, විද්‍යාවට බෙහෙවින් අනුකූලය. එහෙත් බුද්ධ

ධම්ම යෙහි සුවිසල් පර්යාලෝකය සම්බන්ධයෙන් විද්‍යාව ඇත්තේ බොහෝ පසුපසින් වූ ප්‍රාක්ෂණ අවධියකය.

සිතිවිල්ලක ඇත්තේ මොනවාද? ගති එතරම් වැදගත් වන්නේ ඇයි?

<https://puredhamma.net/abhidhamma/what-is-in-a-thought-why-gathi-are-so-important/>

අතිධම්ම යෙහි එන වින්ත සහ මනෝ වැනි සමහර ව්‍යාකූල පද ගැන නොයෙක් ග්‍රන්ථ වල නොයෙක් ආකාරයෙන් අර්ථ දක්වා ඇත. මෙම සංකල්ප පැහැදිලි කර ගැනීම පිණිස “ සිතිවිලි (වින්ත), සම්ප්‍රජානනය (විඤ්ඤාය),මනස (හදය වන්න) - හැඳින්වීම ” සහ “විඤ්ඤාණ සිතිවිලි සහ උප විඤ්ඤාණ ” ගැන කියවන්න.

1. ඉහත දැක්වූ පරිදි වින්තයක් පවතින්නේ තත්පරයකින් බිලියනයකින් (ලක්ෂ 10,000 කින්) පංගුවකටත් වඩා කෙටි කාලයකි. සෑම වින්තයකටම ව්‍යුහයක් පැවතීම වඩාත් විස්මයජනකය.

සෑම වින්තයකටම චේතසික (මනෝ සාධක) රාශියක් ඇත, වඩාත් නිවරදි ප්‍රකාශනය වන්නේ සෑම වින්තයක්ම චේතසික (මනෝ සාධක) රාශියක් සමග උදාවේ යන්නයි, එසේම ඒ සියල්ල තත්පරයකින් බිලියනයකින් (ලක්ෂ 10,000 කින්) පංගුවකටත් වඩා අඩු කාලයක් තුලදී විනාශ වී ගියත් ඒ සමගම වෙනත් වින්තයක් හට ගනී.

ඇත්ත වශයෙන්ම අප මෙතැන්හිදී සාකච්චාවට ලක් කරන්නේ ඉන්ද්‍රියන් සය ඔස්සේ බාහිර ලෝකය පිලිබඳ සංවේදිතාවයට හේතු වන්නාවූ වින්ත විටී යක අඩංගු වින්ත යක් ගැනය. එවන් වින්ත විටීයක වින්ත 17ක් (පංච ඉන්ද්‍රිය සම්බන්ධ ඉන්ද්‍රිය සංවේදී සිද්ධි වලට අදාල) හෝ මනස පමනක් සම්බන්ධ වින්ත විටීයක වින්ත 10 ක් පමන අඩංගු වේ. මෙම වින්ත විටී අතර මනස සෑම විටම පවතින්නේ “ නවාංග වින්ත ” සේ පොදුවේ හඳුන්වන “ නවාංග අවධි ”යේය.

චිත්ත (එම භවාංග චිත්ත ඇතුළුව) එක් ජීවිත කාලයක් තුළ අඛණ්ඩව ගලා යයි, ඊළඟ ජීවිතයේදී නව ධාරාවක් ආරම්භ වේ එහෙත් ජීවිත දෙක අතර ධාරාව නොනැසී අඛණ්ඩව පවතී. අපගේ සිතිවිලි ධාරාව ආරම්භයක් දක්නට නොහැක ඒ මුළු කාලය පුරාම අඛණ්ඩව ගලා යන්නකි. “නැවත උපදින්නේ කුමක්ද? - ජීවිත ධාරා සංකල්පය ” කියවන්න.

කෙසේ වෙතත් අපට සෑම චිත්තයක්ම දැනෙන්නේ (විඳින්නේ) නැත, චිත්ත විචි අතර හිඳුස් පවතී.

2. සෑම චිත්තයකම විවිධ ගුණාත්මක භාවයන් ප්‍රකාශ වන්නේ චේතසික (මනෝ සාධක) මගිනි. චිත්තය සමග උදාවූ චේතසික අනුව, චිත්තය යහපත් (කුසල) , අයහපත් (අකුසල) හෝ නොබැඳි (කිරිය) විය හැක.

“ චේතසික (මනෝ සාධක)” යටතේ චේතසික 52 ගැන පූර්ණ විස්තරයක් දැක්වේ. කෙටි සටහනක් මෙසේය:

සෑම චිත්තයක් සමග උදාවන සර්ව චේතසික 7 කි.

තවත් 6 ක් ඕනෑම චිත්ත යක අඩංගු විය හැකියි, එනම් යම් චිත්තයක පැවතිය හැක්කේ සමහර චේතසික පමණි.

අකුසල චිත්ත සමග පමනක් ප්‍රකාශවන අශෝභන චේතසික 14 ක් වේ.

ශෝභන චේතසික 25 කි, ඉන් 19 ක් සෑම කුසල චිත්තයකම ප්‍රකාශ වේ, එහෙයින් ශෝභන සර්ව චේතසික යයි සැලකේ.

3. ප්‍රථමයෙන් සර්ව චේතසික 7 ගැන සාකච්ඡා කරමු. මෙම චේතසික ඕනෑම චිත්තයක් සමග උදාවේ. මෙම චේතසික 7 පමනක් ඇති චිත්ත, පිරිසිදුම නැතහොත් ශුද්ධවූ (හෝ කෙලෙස් රහිත) චිත්ත වන හෙයින් ඒවා “පහාස්වර චිත්ත ” (ප්‍රහාස්වර) සේ හඳුන්වයි. තත්පරයකින් බිලියනයකින් පංගුවක් වැනි කෂණයකින් එය දූෂ්‍යය වීමෙන් “විඤ්ඤාණ චිත්ත ” බවට පත්වේ. මෙය ගැන වැඩි විස්තර පසුවට.

“විඤ්ඤාණ චිත්ත” වශයෙන් ඇත්තෙන්ම අප අත්විඳින්නේ විඤ්ඤාණ කණ්ධය (“විඤ්ඤාණ සමූහයක් ”හෝ එකතුවක්).

ඕනෑම විත්තයක් සමග උදාවන සර්ව චේතසික 7 නම්:

එස්ස (පහස), සංඤ (සංජානනය), වේදනා (විඳිමි), චේතනා (අභිප්‍රායන්) , ඒකග්ගනා (ඒකාග්‍රතා හෙවත් එක් අරමුනකට නාභි ගතවූ), ජීවිනිනද්‍රිය (ජීවිත විත්ත ප්‍රභවය) සහ මහසිකාර (ස්මෘතිය හෝ මතකය).

4. විත්තයෙහි අරමුන වූ ,පංචඉන්ද්‍රියන්ගෙන් එකකින් ලත් ඉන්ද්‍රිය ආදානයක් හෝ මනස හා ස්පර්ශ වූ සංකල්පයක් සමග ස්පර්ශයක් ඇතිකර ගන්නේ එස්ස (පහස) චේතසිකය වේ.

පටිච්ච සමුප්පාද යෙහිදී මෙය “ සලායතන පච්චයා එස්සෝ ” පියවරෙහි එන “එස්ස ” ය. සලායතන යනු ඉන්ද්‍රියයන් සයය. එහෙයින් මනසට බාහිර ලෝකය සමග සම්බන්ධ වීමට නැතහොත් ලෝකය ස්පර්ශ කිරීමට හැකිවන්නේ එස්ස චේතසිකය නිසාය.

සංඤ චේතසිකය මහසිකාර (මතකය) හා එක්ව ක්‍රියා කර අරමුන හඳුනාගනී ඉන් වේදනා උදා වේ. අරමුනට අනුව යමෙක් හොඳ, නරක හෝ නොබැඳි වින්දනයක් ජනනය කරයි. එසේම, ලෝභය, ලජ්ජාව,දයාව වැනි විවිධාකාර චේතසික හට ගත හැක, මේ සියල්ල චේතනා (අභිප්‍රාය) චේතසිකය මගින් එක් රැස් කර විත්තය “සකස්” කරයි. එය හොඳ හෝ නරක සිතිවිල්ලක් වන්නේ විත්තයෙහි ඇත්තාවූ චේතසික අනුවය. එහෙයින් චේතනාව හොඳ හෝ නරක විය හැකියි, බුදුන් වහන්සේ “ චේතනාව කර්මය (කම්ම) යයි” වදාළ සේක.

ඒකග්ගතා යනු මනස එක අරමුනක රඳවා ගැනීමේ හැකියාවයි . ජීවිනිනද්‍රිය (ජීවිත විත්ත ප්‍රභවය) පවත්නා ජීවිතය (ශරීරය සජීවිව පවත්වා ගනී) මරණය තෙක් සජීවිව පවත්වා ගනී. මහසිකාර යනු අතිශය වැදගත් වූ මතකය (ස්මෘතිය) වේ. ආරම්භයක් දැකිය නොහැකි වූ මූලාරම්භයේ සිට මේ තාක් රැස්කළ සියලු මතකයයන් (නාම ගොත්ත) මහසිකාරයේ ඇත. නාම ගොත්ත පිලිබඳ සාකච්ඡාවක් සඳහා “ ධම්ම සහ සංකාර (සංකත) අතර වෙනස” කියවන්න.

වර්තමාන විත්තය ඊලඟ විත්තයේ පුරෝගාමියා වන්නේත් ඊලඟ විත්තය පෙර තිබූ විත්තයෙන් සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් නොවන්නේත් එහෙයිනි. නිදසුනක් වශයෙන් මහසිකාර වර්ධනය වන්නේ පෙර තිබූ විත්තය පදනම් කරගෙනය. විත්තයෙන් විත්තයට හේතුව සහ එලය ක්‍රියාත්ම වීමෙන් යම් ජීවන ධාරාවක “පෞරුෂය” හෝ

“ගනි ” පවත්වා ගනී. බුදුන්වහන්සේ “ ආත්ම ” සහ “අනාත්ම” යන මත දෙකම ප්‍රතිකේෂප කළේ එහෙයිනි.

එහෙත්, එක විත්තයකදී පවා “ගනි ” වෙනස් විය හැකි බව අවබෝධ කරගැනීම වැදගත් වේ, නිදසුනක් වශයෙන් අරහත් භාවයට පත්වන්නේ එක විත්තයකින්ය (ක්‍රමයෙන් බ්‍රිලියනයක් පමණ විත්ත විචී ඔස්සේ අරහත් භාවය කරා වර්ධනය වීමෙන්).

5. මෙම සර්ව චේතසික 7 සමග මූලික වශයෙන් විත්තය ක්‍රියා කරන ආකාරය අපට දැක ගත හැක. යම් වස්තුවක් හෝ අරමුණක් ගැන ඒ සඳහා ඇති අතීත මතක හා සංසන්ධනය කිරීමෙන්, මූලිකවත් එමෙන්ම අත්‍යවශ්‍යවූත්, හඳුනාගැනීම සිදු කරන්නේ මෙම සර්ව චේතසික 7 මගිනි. සුඛ, දුඛ හෝ නොබැඳි වේදනා (විඳීම) හට ගන්නේත් මෙම හඳුනාගැනීම පදනම් කර ගනිය.

එහෙත් මේ සියල්ල එක විත්තයක් තුළ සිදු වන්නේ නැත. ඉන්ද්‍රියයන් සයෙන් එකක් ඔස්සේ “ආදානයක් ” ලැබුණ විට, භෞතික ඉන්ද්‍රිය ආදානයක් (සංඥාවක්) සඳහා විත්ත 17 කින් යුත් විත්ත විචියකින් එය ග්‍රහණය කර ගනී, එසේම මනෝද්වාරයෙන් එන ආදානයක් සඳහා විත්ත 10 කින් යුත් විත්ත විචියකින් එය ග්‍රහණය කර ගනී. එවිට “ග්‍රහණය කළ සංසිද්ධිය ” ඊට පසුව එන “මනෝද්වාර විත්ත විචී ” එනම් මනසින් එන විත්ත විචී 3 කින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර විශ්ලේෂණය කරයි.

එසේවුවත්, ඉහත සඳහන් කළ අයුරින් අප ඇත්ත වශයෙන්ම අත්දකින්නේ එවන් විත්ත විචී මිලියනයක පමණ “ශුද්ධ ප්‍රතිඵලයකි” . එහෙත් මෙම ක්‍රියාවලියේ අධි වේගී බව නිසා, අපට දැනෙන්නේ ඉන්ද්‍රිය සයම එකවර භාවිතා කරන බවකි. එහෙත් සිදුවන්නේ ඒ අයුරින් නොවේ. මනස සෑම විටම විශ්ලේෂණය කරන්නේ ගත වී ගිය සිද්ධි සමූහයකි, එහෙයිනි “ දිට්ඨෙ දිට්ඨ මන්තං ”. අප මේ මොහොතේ අත් දකින්නේ මොහොතකට පෙර සිදුවූ දෙයකි.

6. එහෙත් නිත්‍යයෙන්ම කාලයක් සමග විත්තය වර්ධනය වීමත් සමග සර්ව චේතසික 7 ට අමතරව අනෙක් චේතසික උදාවේ. එම විත්තය සමග උදාවූ චේතසික මත

පදනම්ව කුසල චිත්ත , අකුසල චිත්ත හෝ කිරිය චිත්තයක් (නොබැඳි) සේ සකස් වේ.

ශෝභන චේතසික උදාවන්නේ කුසල චිත්ත සමගය එසේම අශෝභන චේතසික උදාවන්නේ අකුසල චිත්ත සමගය. මෙම චේතසික වර්ග එකිනෙක මිශ්‍ර වන්නේ නැත. එනම් අකුසල චිත්ත සමග ශෝභන චේතසික උදා වන්නේ නැත.

7. විශේෂයෙන්ම අසට ප්‍රිය උපදවන ආකර්ශනීය බාහාර වස්තුවකට නිරාවරණය වුවහොත් චිත්ත උදාවී ඉක්මනින්ම ක්ෂය වී යයි නම්, අකුසල චිත්තයක් උදාවීම තම අභිමතය පරිදි වලක්වා ගත හැක්කේ කෙසේද යනු ප්‍රශ්නය මතු වේ. පිළිතුර ඇත්තේ මීට ඉහතදී සාකච්ඡා කර ඇති සරල සංකල්පයකය. යමෙකුගේ වර්ත ගුණාංග (ගති) සහ ආසව බලපාන්නේ මෙවන් අවස්ථාවකය. යමෙක් තමන් සතු ගුණාංග අනුව ස්වයංක්‍රීයව ප්‍රතිචාර දක්වයි.

යමෙකුගේ පුරුදු වෙනස් කර ගැනීමෙන් වර්තය (ගති) වෙනස් කළ හැකිය. එසේම අවසානයේදී යමෙකුගේ ආසවද වෙනස් කළ හැක. පිළිතුර සරල වුවත් නරක පුරුදු අත්හැර හොඳ පුරුදු වර්ධනය කර ගැනීමට අවම වශයෙන් මුල් අවධියේදීවත් බොහෝ කාලයක් ගතවේ.

යමෙක් නරක පුරුදු අත්හැර හොඳ පුරුදු වර්ධනය කරන විට, එම පුද්ගලයාගේ මොළයේ ස්නායුක සම්බන්ධතා (neural connections) ඇති ආකාරය වෙනස් වේ. මොළයේ ස්නායු සාලය ක්‍රමයෙන් වෙනස් වීම නිසා ඒ අනුව සිතිවිලි වෙනස් වේ. නවීන විද්‍යාවට අනුව දිය හැකි පහසුම පිළිතුර මෙයයි.

එහෙත් බුද්ධ ධර්ම යට වඩාත් ගැඹුරු විශ්ලේෂණයක් කළ හැක. භෞතික මොළය පමණක් නොව අපගේ මනෝමය කයද වෙනස් වේ. අවසානයේදී මොළය පාලනය කරන්නේ මනෝමය කයයි. වැඩි විස්තර සඳහා “මනෝමය කය” සහ “ස්වච්ඡන්දතාවයක් (නිදහස් අභිමතය) නැතැයි ස්නායුවේදයේ සඳහන් වේ - එය දුර්මතයකි ” කියවන්න.

මින් ඉහත දී මා සඳහන් කළ ආකාරයට, යමෙකුගේ පුරුදු ක්‍රමයන් වෙනස් කිරීම යන සංකල්පය නිවන් මගෙහි ප්‍රගතිය හෝ ලෝකෝත්තර අරමුණ සාක්සාත් කරගැනීමෙහි ලා හේතු වන්නාවූ වැදගත් සාධකයකි.

8. එමනිසා මූලදී යමෙක ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ වර්තමානයේ පවත්නා ගුණාත්මක ලක්ෂණ හෝ ගති පදනම් කර ගෙනය. එහෙත් සුළු මොහොතකින් ආදිනව ගැන සිතා දැනගත ආරම්භක ස්වයංක්‍රීය ප්‍රතික්‍රියාව නිවැරදි කර ගත හැක.

- මොළයේ මූලික ආවේග හා ආශා සම්බන්ධ කොටසට අදාළ Limbic පද්ධතියෙන් පැන නගින්නාවූ කෘතීම ප්‍රතික්‍රියා හා “විචක්ෂණයෙන් නිගමනය කරන්නාවූ ” මොළයේ neo-cortex හෝ “සිතා මතා කටයුතු කරණ මොළයෙන්” ඉදිරිපත් කරන්නාවූ නිවරදි කිරීම් සහිත සංශෝධන මත මෙය තවදුරටත් පැහැදිලි කළ හැක. [“Triune Brain – How the Mind Rewires the Brain via Meditation/Habits”](#) කියවන්න.

අපගේ ගති ක්‍රමයන් වෙනස් කරගන්නේ මුල් ස්වයංක්‍රීය ප්‍රතිචාරය තම අභිමතය පරිදි සංශෝධනය කිරීමෙනි. අප නිරිසන් සතුන්ගෙන් වෙනස්වන්නේ මෙම හැකියාව නිසාය. නිරිසන් සතුන්ට මෙවන් හැකියාවක් (මනුෂ්‍යයන්ට මෙන්) නැත.

එවන් හුසුදුසු ස්වයං ප්‍රතිචාර හඳුනාගත් තරමට නරක පුරුදු ඉතා ඵලදායී අයුරින් අත්හැර දැමිය හැක, හොඳ ගති වර්ධනය කර අපගේ ගති යහමගට යොමු කළ හැක, මෙය ආනාපාන සති, එනම් යමෙක් උවමනාවෙන් හොඳ සිතිවිලි රඳවාගත නරක සිතිවිලි අත්හැරීමයි. භාවනා යටතේ ඇති “**ආනාපාන යනු කුමක්ද?**” කියවන්න.

9. ඉහත සඳහන් කළ ආකාරයට, යම් වින්තයක පවත්නා චේතසික එම වින්තයේ ගුණාත්මය සහ කාර්යය තීරණය කරයි.

දුරාවාර (අකුසල) වින්තයක අකුසල මූල එකක් හෝ ඊට වැඩි ගනනක් පැවතිය හැක; ඕනෑම අකුසල වින්තයක අවිජ්ජාව (මිථ්‍යා විශ්වාස චේතසිකය) ඇත. කුසල වින්තයක

සැමවිටම ඇත්තේ අලෝභ සහ අද්වේෂ වේනසික වේ. ප්‍රඥා (පඤ්ඤා) වේනසික හට ගන්නේ අලෝභ, අද්වේෂ සහ අමෝහ (අවිජ්ජාවෙන් තොර) යන මූල තුනම සහිත (නිහේතුක) චිත්තයක පමණි. මෙම ප්‍රකාශනයේ විවිධ සිරස්තල යටතේ ඔබට බොහෝ වේනසික වර්ග හමුවන්න ඇති.ඇත්තෙන්ම පංච නිවර්ණා අයත්වන්නේ අශෝභන චිත්ත 14 ටය.

එසේම මානසික ශක්තියේ පාදක සතර හෙවත් සතර ඉද්ධිපාද ශෝභන වේනසිකයන්ගෙන් සතරක් වන ඡන්ද, චිත්ත, විරිය සහ විමංස ය. මෙහි චිත්ත යනු “අරමුන ගැන සිතා බැලීමයි”, එහෙයින් එය පූර්ණාව වර්ධනය කළ විට සම්මා සංකප්ප සේ සැලකේ. විමංස යනු පඤ්ඤා සඳහා යොදන තවත් නමකි, එය පූර්ණාව වර්ධනය කළ විට සම්මා දිට්ඨි බවට පත්වේ. “ සත් තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම හෙවත් ලෝකෝත්තර මාර්ග ඥාණයට උපකාර වන ධර්ම 37 ” කියවන්න.

අරිය අෂ්ටාංගික මගෙහි සමහර ධර්ම සෘජුවම ශෝභන වේනසික කාණ්ඩයට අයත් වේ, නිදසුනක් වශයෙන් සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්තා සහ සම්මා ආජීව මෙයට අයත් වේ. සනි සහ පඤ්ඤා වැනි අනෙක් වේනසික පූර්ණාව වර්ධනය කළ විට සම්මා සනි සහ සම්මා දිට්ඨි බවට පත්වේ. එසේම වර්ධනය කළ විට සර්ව වේනසික කාණ්ඩයට අයත් ඒකග්ගතා, සම්මා සමාධි බවටත්, විශේෂ වේනසික කාණ්ඩයේ විරිය සහ විනක්ක, සම්මා වායාම සහ සම්මා සංකප්ප බවටත් පත්වේ.

10. මෙතෙක් අප අධ්‍යයනය කළ ආකාරයට, කොල්ලකෑමක් සැලසුම් කිරීම හෝ කඩයකින් භාණ්ඩ සොරකමක් කිරීමට කෂණික සැලසුමක් කිරීම වැනි හරක සිතිවිලි සමූහයක් (ශ්‍රේණියක්) අපට පාලනය කර ගත හැකිය. එවැනි දුරාවාර ක්‍රියාවක ඇති අයහපත් ආදිනව ගැන සිතා එය උවමනාවෙන් නවතා දැමීමට තරම් සෑහෙන කාලයක් ඇත. එහෙත් යමෙකු ඒ සඳහා මනා ස්ථාවර මානසික තත්ත්වයකින් සිටිය යුතුමය. මනස කලබල ව්‍යාකූල තත්ත්වයක පවතින විට පංච නිවර්ණයන්ගෙන් මනස ආවරණය වී ඇති නිසා, මනසට හොඳ හරක තෝරා බේරා ගත නොහැක.

සමහර විට මිනිස්සු නිමේෂයකින් හට ගන්නා ක්‍රෝධයෙන් ඉතා දුරුනු අපරාධ කරන්. යමෙක් හදිසියේ කෝපාවිෂ්ටව අසලවු තුවක්කුවකින් යමෙකුට වෙඩි තැබිය හැකියි. එවන් කෂණික ප්‍රතික්‍රියාවක් නවත්වන්නේ කෙසේද? යමෙක් සෝවාන් ඵලයට පත්වී නැත්නම් එසේ ක්‍රියා කරන්නේ නැතැයි කිසිසේත් කිව නොහැක. සෑම කෙනෙකුටම ආරම්භ කළ දෙය නැවැත්විය නොහැකි "තැබූ පියවර ආපසු නොගත හැකි " මොහොතක් ඇත. එනම්, ප්‍රබල ආවේගශීලී බලපෑමකට යමෙක් අපාගත කළ හැකි තරම් ඉතා දුරුණු කෂණික ප්‍රතිචාරයක් උත්තේජනය කළ හැකිය.

සෝවාන් ඵලයට පත්වීමෙන් යමෙකුගේ "ගති "නිෂේධනය කළ නොහැකි වෙනසකට භාජනය වේ. එම තත්ත්වයට පත්වූ විට එම "මනෝ විභිතිය" මතු හවයන්හිදී පවා පවත්වා ගනී. නව දිවියක පටි සංධි විත්තය උදාවන්නේ පෙර (අතීත) ජීවිතයේ චුති විත්තය පාදක කර ගෙනය, එහෙයින් පෙර ජීවිතයේ තිබූ සියලුම "ගති " එහි ගැබ්ව ඇත. සොනාපන්න පුද්ගලයෙකුගේ "ගති " බවට වෙනස් වීම පරම්පරාව (පෙළපත) වෙනස් වීම (ගෝත්‍රභූ) යයි පැවසේ, යමෙක් සදාකාලිකවම අරිය (උතුම්) පුද්ගලයෙක් බවට පත්වේ.

